

K 10789

**ČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2006

Miluše Pancová

Knihovna JU - ZF

3 1 1 4 8 0 5 9 5 5

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
KATEDRA CESTOVNÍHO RUCHU V TÁBOŘE

Studijní obor: Obchodně podnikatelský – CR
Studijní program: B 6208 Ekonomika a management

**Dopady cestovního ruchu na životní prostředí a
možnosti trvale udržitelného rozvoje v turistické
oblasti středních Čech**

Vedoucí bakalářské práce:

RNDr. Blažena Gehinová

Autor:

Miluše Pancová

2006

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta
Katedra cestovního ruchu
Akademický rok: 2004/2005

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miluše PANCOVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání - cestovní ruch**

Název tématu: **Dopady na životní prostředí a možnosti trvale
udržitelného rozvoje cestovního ruchu v turistické oblasti
středních Čech.**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Analyzovat a zhodnotit dopady cestovního ruchu na životní prostředí.
Zjistit jaké jsou možnosti trvale udržitelného cestovního ruchu ve vybrané turistické oblasti.
Provést situační analýzu.
Návrhy na možná řešení.

Metodický postup:

1. Studium literárních pramenů zaměřených na problematiku životního prostředí.
2. Získání informací o jednotlivých obcích mikroregionu.
3. Provedení analýzy současné situace.
4. Zhodnocení situace.
5. Doporučení.

Rámcová osova:

1. Úvod , 2. Literární přehled, 3. Metodika pracovního postupu, 4. Charakteristika problematiky, 5. Vlastní práce - analýza, stanovení strategie a navržení řešení, 6. Závěr, 7. Přehled použité literatury, 8. Přílohy.

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
knihovna katedry CR - ZF

7C 6020 D446

MDT: 349.85

Rozsah práce: 30 - 40 stran
Rozsah příloh: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Indrová, J., Petrů, Z.: Udržitelný rozvoj cestovního ruchu - důležitý předpoklad rozvoje ČR v rámci sjednocené Evropy. Výzkumná zpráva. Praha: FMV VŠE, 2003.

Kučerová, J.: Trvalo udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Banská Bystrica: UMB EF, 1999.

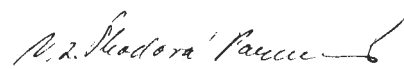
Trnková, O.: Území a cestovní ruch. VŠE Praha, 1993.

Viturka, M.: Základy environmentální ekonomie. MU Brno, 1997.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Blažena Gehinová
Katedra cestovního ruchu

Datum zadání bakalářské práce: 15. března 2005

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2006

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
studijní středisko
VANČUROVA 2904 390 01 TÁBOR

doc. Ing. Marie Hesková, CSc.

vedoucí katedry

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma: „Dopady na cestovního ruchu životní prostředí a možnosti trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu v turistické oblasti středních Čech“ vypracovala samostatně pouze za odborného vedení vedoucího bakalářské práce. Dále prohlašuji, že veškeré podklady, ze kterých jsem čerpala jsou uvedeny v seznamu literatury.

Tábor, duben 2006

.....

Miluše Pancová

V Českých Budějovicích dne 15. března 2005

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, kteří byli tak ochotni a poskytli mi potřebné informace pro vypracování bakalářské práce. Především děkuji RNDr. Blaženě Gehinové za poskytnutí cenných rad a připomínek.

OBSAH

1	ÚVOD.....	3
2	METODIKA ZPRACOVÁNÍ.....	5
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	6
4	DOPADY CESTOVNÍHO RUCHU	8
4.1	Vliv rekreace a cestovního ruchu na životní prostředí	8
4.2	Pozitivní vliv.....	8
4.2.1	<i>Chráněná území Středočeského kraje.....</i>	<i>9</i>
4.3	Negativní vliv	11
4.3.1	<i>Doprava</i>	<i>12</i>
4.3.2	<i>Přírodní zdroje.....</i>	<i>12</i>
4.3.3	<i>Znečištění a odpady.....</i>	<i>13</i>
4.4	Faktory ovlivňující působení cestovního ruchu na životní prostředí.....	14
5	PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V ÚZEMÍ	15
5.1	Úrovně plánovacího procesu	15
5.2	Územní plánování.....	16
5.3	Limitní kapacity	16
5.3.1	<i>Prvky limitní kapacity.....</i>	<i>17</i>
5.4	Problematika udržitelného rozvoje na krajské úrovni	17
6	TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU.....	19
6.1	Charakteristické rysy a principy trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu.....	19
6.2	Problémy udržitelnosti v České republice a cíle ochrany životního prostředí	19
6.3	Environmentální opatření v oblasti cestovního ruchu	20
6.4	Analýza současného stavu	21
7	CHARAKTERISTIKA STŘEDOČESKÉHO KRAJE.....	22
7.1	Poloha a vymezení území	22
7.2	Přírodní atraktivita regionu.....	23
7.2.1	<i>Příroda, flóra a fauna.....</i>	<i>23</i>

7.3	Historické památky	24
7.4	Rekreace a sport.....	25
8	PŘÍBRAMSKO.....	26
8.1	Geografické vymezení oblasti	26
8.2	Přírodní poměry	27
8.3	Vodstvo.....	27
8.4	Turistické atraktivity a činnosti	27
8.4.1	<i>Přírodní atraktivity.....</i>	<i>28</i>
8.4.2	<i>Společenské atraktivity</i>	<i>28</i>
8.5	Rekreace, cestovní ruch a sport	29
8.6	Životní prostředí Příbramska	30
8.7	Ochrana přírody a krajiny	30
8.7.1	<i>Zvláště chráněná území</i>	<i>30</i>
8.8	Pozitivní a negativní specifika Příbramska.....	34
8.9	Cíle rozvoje na Příbramsku	35
8.10	Analýza cestovního ruchu a jeho vliv na okolní prostředí.....	37
8.11	Doporučený rozsah a formy trvale udržitelného cestovního ruchu	39
8.11.1	<i>Cykloturistika.....</i>	<i>39</i>
8.11.2	<i>Pěší turistika.....</i>	<i>40</i>
8.11.3	<i>Venkovská turistika a agroturistika.....</i>	<i>41</i>
8.11.4	<i>Zimní sporty.....</i>	<i>42</i>
8.12	Problémy udržitelnosti cestovního ruchu v řešeném území	42
8.13	Návrhy a opatření	43
9	ZÁVĚR	46
10	RESUMÉ	48
	SEZNAM LITERATURY.....	49
	SEZNAM OBRÁZKŮ	52
	PŘÍLOHA.....	53

1 ÚVOD

Cestovní ruch patří k nejvíce se rozvíjejícím odvětvím světového hospodářství. V současnosti se však zjišťuje, že je potřeba kontrolovat a limitovat rozvoj cestovního ruchu pomocí různých opatření. Hlavním cílem je minimalizovat jeho negativní dopady na životní prostředí i na sociálně - ekonomický rozvoj daného území. Tohoto cíle lze dosáhnout, jen když bude cestovní ruch plánován a rozvíjen na základě koncepcí a stanovených cílů politiky cestovního ruchu na všech úrovních. Stále více pozornosti se věnuje cestovnímu ruchu, který se snaží chránit a nepoškozovat přírodní a kulturní bohatství. [1] Cestovní ruch využívá přírodní a společensko - kulturní zdroje a je tudíž závislý na jejich kvalitě. Nemůže proto růst neomezeně. Motivací k návštěvě určité destinace je nejen nabídka turistických produktů, ale i příroda a nepoškozené životní prostředí. Čisté a kvalitní životní prostředí je tak výhodou při srovnávání regionů nebo turistických destinací. Česká republika má řadu lokalit, které představují jedinečné zdroje téměř nedotčené přírody. Právě v těchto lokalitách, jako například Brdy čili Střední Čechy, je nutné uplatňovat principy trvalé udržitelnosti, aby se tato území stala příkladem kvalitního rozvoje cestovního ruchu v budoucnosti. Na druhé straně může cestovní ruch za určitých okolností významně přispět k ochraně životního prostředí. [9]

Postupně roste zájem o hledání řešení, která by zabezpečila trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu v budoucnu. Aby takového rozvoje bylo dosaženo, je potřeba spolupráce a využívání znalostí z oblasti ekologie, ekonomie, geografie, architektury, psychologie apod. Základním principem udržitelného rozvoje je tzv. „mezigenerační udržitelnost“, což znamená, že musí být zachována možnost budoucím i současným generacím uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom dojde k minimálnímu poškození životního prostředí. [2] Tento cíl bude možné naplnit jen tehdy, pokud bude při tvorbě legislativy a turistických či jiných produktů přihlíženo k ochraně životního prostředí.

Platí, že cestovní ruch zasahuje do životního prostředí a způsobuje ekologickou zátěž. Daniel Mourek ve své publikaci Cestovní ruch a životní prostředí [2] uvádí, že negativní vlivy spojené s cestovním ruchem působí zpětně na regenerační schopnost přírody a přispívají tím k efektu „ničení turismu turismem“. Abychom tomu mohli zabránit, musíme cestovní ruch chápat jako obor, který zahrnuje odvětví ochrany životního prostředí, dopravy, zemědělství, stavebnictví, potravinářský průmysl atd. Působí zde však řada dalších faktorů jako zvyšující se životní úroveň obyvatel, růst volného času, příliš velký nárůst dopravy nebo zvyšující se urbanizace.

Bakalářská práce je zaměřena na dopady cestovního ruchu na životní prostředí a trvale udržitelný rozvoj na území Příbramska. Cílem práce je analýza vlivů cestovního ruchu na životní prostředí nejdříve v teoretické rovině a poté vlastní analýzou cestovního ruchu Příbramska. Z předložených cílů nám vyplývají dvě základní výchozí hypotézy. Zkoumání problematiky trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu bych tedy ráda založila na hypotéze, že cestovní ruch je subsystém trvale udržitelného rozvoje území jako celku. Nekontrolovaný rozvoj cestovního ruchu v určitých lokalitách může postupně devastovat vlastní předpoklady jeho rozvoje. Tato skutečnost nám ukazuje, že je nezbytné zabývat se otázkou jeho udržitelného rozvoje. Další hypotézou je, že cestovní ruch je úzce spjatý s ekologickou zátěží a zásahy do životního prostředí. Šetrné formy cestovního ruchu představují takový rozvoj cestovního ruchu, který životní prostředí nenarušuje.

2 METODIKA ZPRACOVÁNÍ

Prvním krokem v přípravě bakalářské práce bylo sestavení osnovy práce a vytyčení základních bodů, kterými se bude zabývat. K jednotlivým bodům jsem začala shromažďovat dostupné informace týkající se jak problematiky obecné, tak i řešeného území. Teoretické podklady byly získány převážně z odborné literatury a z časopisu C.O.T. business. Navštívila jsem Okresní knihovnu v Táboře a také Městskou knihovnu v Sedlčanech. Významným zdrojem se stal internet. Další údaje byly doplněny dotazováním pracovníků Informačního centra v Příbrami a Sedlčanech.

Základem pro hodnocení cestovního ruchu a trvale udržitelného rozvoje na území Příbramska bylo vlastní šetření. Pro vlastní šetření jsem zvolila metodu rozhovoru s pracovníky Městského úřadu Příbram. Navštívila jsem odbor koncepce a rozvoje města, odbor životního prostředí a odbor cestovního ruchu. Další informace byly zjištěny formou elektronické pošty a také telefonickými rozhovory. Analyzování získaných informací umožnilo vymezit základní problémové oblasti na Příbramsku a navrhnout několik řešení a doporučení, která by mohla přispět k rozvoji trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Při zkoumání problematiky trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu budu soustředit pozornost hlavně na rozpracování následujících problémů. Nejdříve vysvětlím několik základních pojmů stěžejních pro tuto práci. Dále charakterizuji pozitivní a negativní vlivy cestovního ruchu. Následně vymezím pojem trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu a definuji principy a cíle trvale udržitelného rozvoje. V další části bych se zaměřila na problémy a opatření v oblasti cestovního ruchu. Pozornost budu věnovat plánování jako významného nástroje politiky státu v realizaci cílů udržitelného rozvoje.

Ve druhé části práce se věnuji okresu Příbram jako menšímu správnímu celku Středočeského kraje. Krátce vás seznámím s tímto územím a poté zanalyzuji území z hlediska životního prostředí a cestovního ruchu. Poté charakterizuji problémy udržitelnosti cestovního ruchu v řešeném území a podám návrhy a opatření na zmírnění či úplné odstranění těchto problémů. Práce je rozdělena do deseti kapitol včetně závěru a resumé v anglickém jazyce.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

Pojem **cestovní ruch** je vymezován řadou definic. Za jednu z nejpoužívanějších a nejvýstižnějších se považuje definice světové organizace cestovního ruchu WTO z roku 1991, kterou zmiňuje **PÁSKOVÁ, M - ZELENKA, J.** v publikaci **Výkladový slovník cestovního ruchu (2002)**: „Za cestovní ruch se považuje činnost osoby, cestující na přechodnou dobu (u mezinárodního cestovního ruchu maximálně jeden rok, u domácího šest měsíců) do místa mimo své trvalé bydliště, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávat výdělečnou činnost v navštíveném místě (trvalý či přechodný pracovní poměr). Může se však jednat o služební, obchodní či jinak pracovní motivovanou cestu, jejíž zdroj úhrady vyplývá z pracovního poměru u zaměstnavatele v místě bydliště nebo v místě sídla firmy.“

Cestovní ruch působí na životní prostředí jak pozitivně, tak negativně. **D. KVASNIČKOVÁ** ve své knize **Životní prostředí (1998)** definuje životní prostředí jako vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího rozvoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, fauna, flóra, nerostné suroviny, organismy, umělé prostředí (sjezdovky, golfové hřiště, bazény...), kulturně historické památky, stavby a budovy, odpady, ekosystémy a energie. Rovnováha mezi přírodou a společností je stále více narušována. Ukazuje se, že především v oblastech, kde je zvýšená koncentrace cestovního ruchu, může masový rozvoj turistiky ovlivňovat negativně kvalitu životního prostředí.

Trvale udržitelný rozvoj nejlépe vystihuje definice ze Zprávy pro Světovou komisi OSN pro životní prostředí a rozvoj (WCED) nazvané „**Naše společná budoucnost**“, kterou v roce 1987 předložila její tehdejší předsedkyně **Gro Harlem Brundtlandová (1991)**: „(Trvale) udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby“. Tato definice obsahuje především základní princip trvalé udržitelnosti, a to princip odpovědnosti vůči budoucím generacím.

Trvale udržitelný cestovní ruch má v zahraniční odborné literatuře různé pojmenování, např. soft tourism (měkký cestovní ruch), green tourism (zelený CR), responsible tourism

(zodpovědný cestovní ruch), sustainable tourism (trvale udržitelný cestovní ruch) apod. **D. MOUREK** ve sborníku **Cestovní ruch a životní prostředí (2002)** chápe trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu jako šetrné zacházení s přírodou, které je únosné a zaručuje dlouhodobý rozvoj. **Výkladový slovník cestovního ruchu (2002)** od **PÁSKOVÁ, M - ZELENKA, J.** definuje: „Udržitelný je takový cestovní ruch, kdy služby poskytované návštěvníkům a vlastní aktivity návštěvníků ovlivňují přírodní a antropogenní životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek pouze v takové míře a kvalitě, která neobnovitelně negativně nemění globální ani lokální životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek a neomezuje tak možnost využití cestovním ruchem a další antropogenní využití destinace v budoucnosti, stejně jako funkce biosféry“. Jako formy udržitelného cestovního ruchu chápeme venkovskou turistiku, ekoturistiku, agroturistiku, ekoagroturistiku. V Příloze č. 1 jsou uvedeny další definice trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Jednou z možností udržitelného cestovního ruchu je venkovský cestovní ruch. Ve **Výkladovém slovníku cestovního ruchu, PÁSKOVÁ, M. – ZELENKA, J. (2002)** je **venkovský cestovní ruch** definován jako: „Souborné označení pro druh cestovního ruchu s vícedenním pobytem a s rekreačními aktivitami na venkově (procházky a pěší turistika, projížďky na kole nebo na koni, pozorování a péče o domácí zvířata atd.), s ubytováním v soukromí nebo v menších hromadných ubytovacích zařízeních“.

Čistá a nepoškozená příroda je motivací k návštěvě těchto destinací. Proto je třeba udržovat takto zachovaná území v podobě zvláště chráněných území. **Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny** definuje **zvláště chráněná území** jako území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná, která lze vyhlásit za zvláště chráněná a přitom se stanoví podmínky jejich ochrany.

Důležitými výchozími dokumenty se pro mou práci staly **Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji** a **Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje**. V práci se zabývám územím Příbramska. K poznání tohoto území byly použity publikace **D. DOLEŽAL, Příbram a okolí** nebo **Územní plán VÚC okresu Příbram**. Dalšími důležitými zdroji informací, ze kterých jsem čerpala byly webové stránky **www.pribramsko.cz** a **www.pribram-city.cz**.

4 DOPADY CESTOVNÍHO RUCHU

Cestovní ruch bývá označován jako „bílý průmysl“, tedy průmysl, který minimálně zatěžuje přírodní zdroje. [2] Může se tedy zdát zbytečné, zabývat se dopady cestovního ruchu na životní prostředí, pokud bychom tyto dopady srovnali s dopady jiných ekonomických odvětví (hlavně průmyslových) na životní prostředí. Cestovní ruch nemá tak drastické a výrazné dopady v krátkém období, ale na přírodní prostředí působí pomalu a intenzivně. [36] Dopady neregulovaného cestovního ruchu jsou mnohem rozsáhlejší a jsou dlouhodobé. Na jejich odstranění je potom zapotřebí více finančních prostředků. Středočeský kraj se rozvíjí poměrně dynamicky. Proto by se mělo přihlížet k přírodním, historickým, kulturním a ekonomickým podmínkám jednotlivých částí kraje. Rozvoj musí být v souladu s principy udržitelného rozvoje a musí brát v úvahu veškeré vlivy cestovního ruchu na životní prostředí. Příloha č.6 znázorňuje vztah cestovního ruchu a životního prostředí znázorňuje.

4.1 Vliv rekreace a cestovního ruchu na životní prostředí

Růst životní úrovně obyvatelstva vytváří tlak na uspokojování jeho nároků v oblasti rekreace a cestovního ruchu. Cestovní ruch má na rozvoj daného území pozitivní i negativní vliv. Může značně narušit přírodní a kulturní hodnoty daného území. Důsledkem je poté zhoršení kvality území a s tím souvisí snížení prožitků a zájmu turistů. Na druhé straně cestovní ruch napomáhá ochraně přírody i památek, např. vyhlášením chráněných území. Vlivy cestovního ruchu můžeme dělit podle časového hlediska na krátkodobě působící a dlouhodobě působící, podle charakteru na vratné (dočasné) a nevratné (trvalé). [2]

4.2 Pozitivní vliv

Nejčastějšími pozitivními vlivy je **zachování a ochrana významných přírodních zdrojů**. Ochrana přírody je zajištěna v podobě národních parků, chráněných krajinných oblastí, přírodních rezervací a podobně. (Chráněná území České republiky znázorňuje Příloha č. 7). Pozitivní je neustálý růst počtu chráněných území. Na území Středočeského kraje se nachází nebo do něj zasahuje pět velkoplošných zvláště chráněných území, kterými jsou Chráněná krajinná oblast Blaník, Český kras, Kokořínsko, Křivoklátsko a Český ráj (z celkového počtu 24 v České republice). Národní parky na území kraje nejsou. Atraktivitu ale zvyšují mnohá maloplošná zvláště chráněná území. Ve Středočeském kraji se nachází 17 národních

přírodních rezervací, 15 národních přírodních památek a asi 180 ostatních maloplošných chráněných území. [38] Návštěvy národních parků, chráněných území a kulturních a přírodních atraktivit jsou důvodem k rozvoji cestovního ruchu. Na přelomu roku 2005–2006 byla zpracována Krajská koncepce ochrany přírody a krajiny. [40] Je základním dokumentem, který vymezuje odpovídající přístup a aktivity Středočeského kraje v problematice ochrany přírody a krajiny.

Pozitivním vlivem je **ochrana kulturně – historických památek** s cílem využít jich jako významné atraktivity cestovního ruchu. Příkladem jsou skanzeny lidové architektury, například skanzen ve Vysokém Chlumci na Sedlčansku. Další formou ochrany památek může být jejich zapsání v Seznamu světového dědictví UNESCO (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu). Ze Středočeského kraje do tohoto seznamu patří historické jádro Prahy a Kutné Hory. Další ochrana je pak v rámci vytváření památkových rezervací a památkových zón. V českém seznamu městských památkových rezervací středních Čech kromě Kutné Hory figuruje jen Kolín. [15] V poslední době podnikatelské subjekty, hotely a restaurace uplatňují **technologické postupy a techniky** zaměřené na ochranu životního prostředí. S rozvojem cestovního ruchu na určitém území vzrůstá zájem městského obyvatelstva o kvalitu životního prostředí a roste i snaha obyvatel zachovat přírodní a kulturní dědictví. Cestovní ruch též působí jako **multiplikační faktor rozvoje ekonomiky** a přispívá k jejímu oživení. Vytvářením pracovních příležitostí na venkově v souvislosti s rozvojem alternativních forem cestovního ruchu pomáhá řešit problémy urbanizace. [2] Cestovní ruch působí i jako pobídka a finanční zdroj k opravě a obnově historických budov a také napomáhá k tvorbě lepší infrastruktury (např. stavba čističek vody), která přispěje k větší ochraně životního prostředí.

4.2.1 Chráněná území Středočeského kraje

Ve Středočeském kraji se nacházejí čtyři chráněné krajinné oblasti (CHKO). Největší z nich je **Křivoklátsko**, rozsáhlý komplex lesů ležící podél středního toku Berounky. Křivoklátsko bylo zařazeno do sítě biosférických rezervací UNESCO. Biosférická rezervace je chráněné území mezinárodního významu. Síť biosférických rezervací zasahuje všechny zemské biomy a civilizace různě zatížená území s cílem přechodu na udržitelný rozvoj. [4] Na území chráněné krajinné oblasti, která má rozlohu 628 km², se nachází 24 maloplošných zvláště chráněných území a 4 naučné stezky. Rezervace byla vyhlášena v roce 1978. [7] Oblast kolem řeky Berounky a Křivoklátsko poskytují pro letní turistiku i rekreaci velmi dobré podmínky. Lákají zejména možnosti chataření a táboření u vody. Vodáky je velmi vyhledávána řeka Berounka. Křivoklátské lesy poskytují dobré možnosti pro honitbu. [38]

V těsné blízkosti Prahy začíná významná lokalita **Chráněná krajinná oblast Český kras**. Je největší krasovou oblastí v Čechách, která je známá hlavně díky krasovým Koněpruským jeskyním. Chráněná oblast Český kras má rozlohu 128 km² a byla vyhlášena v roce 1972. Na jejím území se nachází 18 maloplošných zvláště chráněných území a 3 naučné stezky. [7] Nalezneme zde i několik přírodních rezervací. Nejznámější jsou Karlštejská, Zlatý kůň a Koda s krasovými zvláštnostmi. Český kras nabízí přitažlivé a zajímavé trasy pro cykloturistiku vedoucí klidnými oblastmi. Pro pěší turistiku je připraveno mnoho dobře značených turistických tras a naučných stezek. Český kras i Křivoklátsko jsou rájem turistů s přitažlivými turistickými cíli (Karlštejn, Křivoklát, Koněpruské jeskyně, Žebrák, Točnick, Krakovec, Zbraslav, Lány). [38]

Jedním z nejnavštěvovanějších míst ve Středočeském kraji je Chráněná krajinná oblast **Kokořínsko** ležící severně od Mělníka. Přesahuje do sousedního kraje. Je to krajina s pískovcovými skalami. Oblast má rozlohu 272 km² a na jejím území se nachází 9 maloplošných chráněných území a jedna naučná stezka. [7] Z přírodních atraktivit lze jmenovat například Kokořínský důl. Mnoho zajímavostí nabízí i přírodní park Rymář. Pro letní rekreaci a turistiku jsou zde díky romantické krajině dobré předpoklady. Příkladem je "Mšenský okruh" vedoucí skalním pískovcovým labyrintem. Vodní plochy pro rekreaci jsou spíše v severní části oblasti. [38]

Nejmenší chráněnou krajinnou oblastí ve Středočeském kraji je **Chráněná krajinná oblast Blaník**, která byla vyhlášena za účelem ochrany harmonické a nenarušené středočeské krajiny. V jejím středu leží hora Velký Blaník. Oblast má rozlohu 41 km² a na jeho území se nachází 3 maloplošná zvláště chráněná území a jedna naučná stezka. Je zde i několik přírodních rezervací, například Medník. V letních měsících nabízí zdejší krajina široké možnosti pro pěší turistiku. [7]

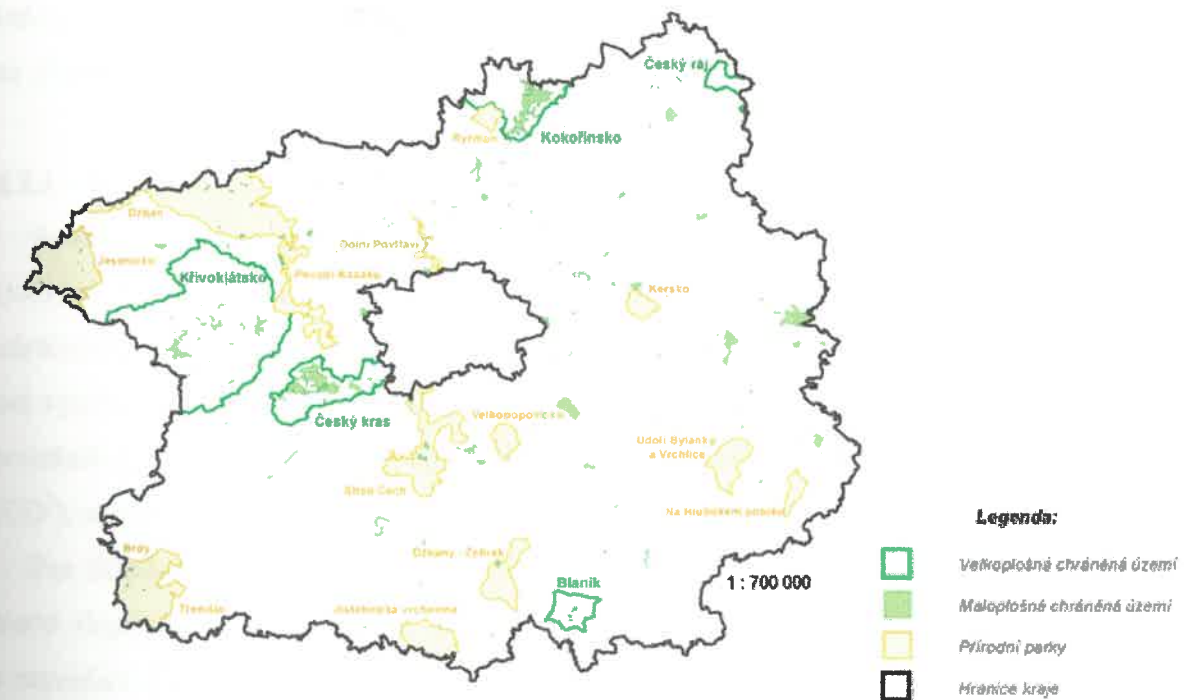
Mimořádná různorodost krajiny a výskyt chráněných a ohrožených biologických druhů byly hlavním důvodem pro vyhlášení **Českého ráje**. Byl vyhlášen v roce 1955 jako první chráněná krajinná oblast naší republiky. Český ráj byl v roce 2005 vyhlášen geoparkem UNESCO. [41] Celá oblast má velmi dobré předpoklady pro letní rekreaci, aktivní odpočinek i turistiku, zejména pískovcová skalní města jsou častým cílem turistů i horolezců. Je zde množství značených turistických cest, cyklotras a naučných stezek. Pro svou turistickou atraktivitu je oblast Českého ráje pokládána za samostatný turistický region (podle České centrály cestovního ruchu). [38]

Velké množství přírodních památek a rezervací je na Kladensku. Rozlohou největšími přírodními rezervacemi jsou Příhrazské skály v Českém ráji (623 ha) a Klánovický les –

Cyrilov na území Prahy – východ a hlavního města Prahy (397 ha). Málo zvláště chráněných území je vyhlášeno na Kokořínsku (asi 10 ha) a v oblasti Brdské vrchoviny (jen něco přes 100 ha). Přírodně chudšími regiony jsou z pohledu ochrany území Kutnohorsko a Nymbursko. [7]

Zajistit ochranu přírody chráněných krajinných oblastí, ochranu jejich vzhledu, včetně udržení charakteru místní zástavby, je posláním Správy CHKO. Jejím cílem je zabezpečit hospodářské a rekreační využívání území při dodržení zásad trvale udržitelného rozvoje tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich stav, byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce, a aby nedocházelo k poškozování přírodních a krajinných hodnot. [23]

Obrázek 1: Živá příroda na území Středočeského kraje

Zdroj: ArcČR 500, Český ekologický ústav, oddělení informatiky. In www.kladno.risy.cz

4.3 Negativní vliv

Cestovní ruch, v případě že není limitován ani kontrolován, způsobuje mnohé negativní dopady na rozvoj území a vede k poškození životního prostředí, stejně tak jako k sociálně - ekonomickým problémům. Negativní vliv cestovního ruchu se projevuje především v oblasti znečišťování vody, ovzduší a zvyšování hladiny hluku. Dalším vlivem je znehodnocování vzhledu krajiny, například nevhodným umístěním zařízení cestovního ruchu, nerespektováním tradičních architektonických stylů či použitím nevhodných stavebních materiálů. Negativní

vliv cestovního ruchu se projevuje i v růstu odpadů. V důsledku rozvoje cestovního ruchu dochází k ničení ekosystémů a k narušení ekologické stability krajiny. Podobně i v případě, kdy kapacita zařízení nerespektuje limity daného území. Poškození a ničení významných památek, například z důvodu jejich neodborné rekonstrukce nebo vandalismu účastníků cestovního ruchu, je dalším příkladem negativního vlivu. Živelný a neplánovaný rozvoj cestovního ruchu může způsobit problémy ve využívání daného území. Neomezený rozvoj může zapříčinit problémy, jako nepřiměřený růst cen pozemků, předraženost zboží a služeb, které kupuje a spotřebovává i místní obyvatelstvo. V praxi se to projevuje rozpory mezi místním obyvatelstvem a návštěvníky, což má vliv i na pokles atraktivity daného území. Masový rozvoj cestovního ruchu je často doprovázen i zvyšováním kriminality a ztrátou kulturní identity daného území. Dále se nepříznivé vlivy cestovního ruchu projevují na zhoršení životních podmínek pro faunu a floru (ztráta biodiverzity). [2]

4.3.1 Doprava

Rostoucí doprava se zdá být největším problémem trvale udržitelného cestovního ruchu. Dochází k nárůstu individuální automobilové dopravy, která je hlavní hrozbou trvale udržitelného cestovního ruchu. Tato doprava zatěžuje životní prostředí výfukovými plyny a má vysoké nároky na dopravní infrastrukturu. K základním zatěžujícím faktorům životního prostředí z hlediska dopravy všeobecně patří energetická náročnost, emise oxidu uhličitého (CO²), znečištění ovzduší, zvyšování hluku, záběr půdy a ohrožení fauny a flóry. [34]

Pro Středočeský kraj je charakteristická úzká vazba s hlavním městem prostřednictvím husté dopravní sítě. Po Praze má kraj nejhustší, ale také nejpretíženější dopravní síť v republice. Dopravní dostupnost a obslužnost je ve Středočeském kraji na lepší úrovni než v mnoha jiných částech republiky, což je pro rozvoj cestovního ruchu výhodou. [38]

4.3.2 Přírodní zdroje

Cestovním ruchem jsou ohroženy vodní zdroje, půda, krajina, ovzduší a jiné zdroje. Voda je základním předpokladem existence rekreačních středisek, ať už je to pitná voda či užitková. Hlavní zdroje znečištění vodních toků jsou ve Středočeském kraji špatně čištěné komunální a průmyslové odpady a zemědělská hnojiva. I přes snížení zdrojů znečištění v posledních letech nedošlo k výraznému zlepšení. Na hlavních tocích Středočeského kraje není žádný úsek s neznečištěnou nebo jen mírně znečištěnou vodou, což má na cestovní ruch samozřejmě negativní dopad. [41]

Výstavba ubytovacích zařízení, komunikací a letišť způsobuje poškození a erozi půdy. Kromě toho má vliv na ztrátu přirozených stanovišť pro faunu a floru a zhoršení kvality krajiny. K nejdůležitějším vlivům cestovního ruchu na krajinu patří zabírání půdy (hotely, rekreační zařízení) a ovlivňování vzhledu krajiny (infrastruktura cestovního ruchu, architektura, struktura osídlení). Technická infrastruktura kraje je ve Středočeském kraji málo vyhovující, přičemž nejvýznamnější problémy představuje zásobování obyvatelstva pitnou vodou, čištění odpadových vod a nízká plynofikace obcí. V průmyslových oblastech (zejména na Mělnicku) je problémem znečišťování životního prostředí. Půda ve Středočeském kraji nedosahuje kritických zatížení. V důsledku těžby jsou více kontaminovány půdy na Příbramsku a také Kutnohorsku a v některých oblastech bývalých průmyslových komplexů na Kladně a Kolíně. [38]

Čisté ovzduší je jedním ze základních předpokladů turistické nabídky. K zátěži ovzduší z důvodu turistických aktivit dochází hlavně při dopravě do místa pobytu (automobilová, letecká) a používáním sportovních potřeb (vodní skútry, zahrádkářské přístroje apod.), ale i topením v ubytovacích a stravovacích zařízeních. Celkově nemají znečišťující látky ve Středočeském kraji extrémně vysoké hodnoty. Od roku 1996 dochází k mírnému zlepšování čistoty ovzduší i v okresech s vyššími emisemi jako je Mělník, Kladno, Mladá Boleslav a Praha východ. Nejhorší situace je na Mělnicku. [41]

Nejvýznamnějším zdrojem negativních vlivů na faunu a flóru z hlediska turistické infrastruktury je stavba a provoz turistických dopravních zařízení (lanovek, vleků, sněhových rolb), úprava sjezdovek, umělé zasněžování, vytváření cyklistických a pěších stezek, přístav pro jachty a motorové čluny či výstavba sportovních a rekreačních zařízení (golfových hřišť, zábavných parků či sportovišť). Stejně negativně působí na faunu a flóru i rozvoj nových, moderních sportů (noční lyžování, paragliding, orientační běh, vodní skútry či sportovní rybářství). Cestovní ruch může způsobit tlak na místní zdroje energie, potravin, vody a dalších komodit, který může způsobit jejich nedostatek v dané lokalitě. [1]

4.3.3 Znečištění a odpady

Znečištění a odpady produkované cestovním ruchem mohou způsobit znečištění půdy odpadky nebo znehodnocení vody vypouštěním odpadních vod. Ke znečištění dochází také při kulturních a sportovních setkáních. Vznik divokých skládek odpadu a často chybějící kanalizace a čističky odpadových vod znehodnocují přírodní prostředí hlavně v atraktivních oblastech chatové rekreace. Nejčastější způsob nakládání s odpady je ve Středočeském kraji skládkování, popřípadě užití spaloven. Recyklování odpadů a zajištění tříděného sběru

odpadků a zneškodňování nebezpečného odpadu není zatím příliš rozšířeno s výjimkou okresů Nymbursko, Berounsko a Kutnohorsko. [41]

4.4 Faktory ovlivňující působení cestovního ruchu na životní prostředí

Životní prostředí ve vztahu k cestovnímu ruchu ovlivňuje především stupeň rozvoje cestovního ruchu a počet turistů. Závisí také na druhu aktivit a činností, které jsou realizované na daném území. Dalším faktorem je typ prostředí, které je vystaveno vlivům cestovního ruchu (město, chráněná oblast). Působení cestovního ruchu na životní prostředí závisí též na stupni řízení a plánování cestovního ruchu v oblasti. [2]

5 PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V ÚZEMÍ

Významným nástrojem trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu je jeho plánování. Čím více dochází k rozvoji cestovního ruchu, tím je plánování důležitější. Je potřeba, aby při plánování spolupracoval veřejný i soukromý sektor. V cestovním ruchu má spíše dlouhodobý charakter. Důležité je analyzovat a zvažovat možné vlivy cestovního ruchu na dané území. Podle Martiny Páskové „v České republice zatím nedochází k systematickému přístupu k plánování a regulaci cestovního ruchu“. [36] Jednou z priorit plánu by měl být rozvoj udržitelného cestovního ruchu, který je šetrný k životnímu prostředí, přírodnímu i kulturnímu bohatství. Při strategickém plánování rozvoje turistického regionu musí být vyjasněna role veřejného a soukromého sektoru, zejména v otázkách financování rozvoje. Součástí každého plánu rozvoje regionu je v první řadě stanovení ekonomických, sociokulturních a jiných cílů rozvoje cestovního ruchu. [14]

5.1 Úrovně plánovacího procesu

Rozvoj cestovního ruchu musí být plánován především na národní a regionální úrovni. Na těchto úrovních se plánování zabývá postupy, jak rozvíjet cestovní ruch, strukturálními plány, unifikací standardů zařízení cestovního ruchu, legislativními opatřeními apod. Na tyto plány by měly navazovat plány rozvoje jednotlivých středisek cestovního ruchu, turistických atraktivit, obnova venkova a městských aglomerací. [11]

Plánování uskutečňující se na národní úrovni zahrnuje koncepce jako je například **Státní politika životního prostředí České republiky 2004-2010**. Tento dokument se soustředí na základní oblasti životního prostředí jako je ochrana přírody a krajiny, udržitelné využívání přírodních zdrojů, ale definuje i environmentální opatření a cíle pro regionální rozvoj, cestovní ruch, rozvoj venkova či sektor dopravy. [42] Další koncepcí je **Strategie udržitelného rozvoje České republiky**. Cílem strategie je zajistit na území České republiky co nejlepší kvalitu jednotlivých složek životního prostředí a dále ji postupně zvyšovat a vytvářet podmínky pro postupnou obnovu krajiny a zachovat přírodní bohatství. Dalšími dokumenty jsou Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky či Návrh strategie regionálního rozvoje České republiky 2007-2013. Rámcová strategie rozvoje cestovního ruchu v České republice byla schválena vládou v rámci **Koncepce státní politiky cestovního ruchu České republiky pro léta 2002-2007** a následně zapracována do Národního

rozvojového plánu a do jeho součásti – Sektorového operačního plánu cestovního ruchu (programové dokumenty Evropské unie). Významnými koncepcemi na krajské úrovni jsou Strategie rozvoje Středočeského kraje, Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje [41] nebo program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji. [38]

Pro plánování udržitelného rozvoje cestovního ruchu v České republice lze dále použít doporučení Světové organizace cestovního ruchu (WTO) a Světové rady cestovního ruchu (WTTC) „Agendu 21 pro cestovní ruch a turistický průmysl“, která popisuje dílčí úkoly a postupy pro aplikaci Agendy 21 v sektoru cestovního ruchu a navazující materiály WTO, které se touto problematikou zabývají.

5.2 Územní plánování

Uplatňování principu trvale udržitelného rozvoje je, nebo by měla být, důležitou součástí územního plánování. To řeší využití území, stanovuje zásady jeho organizace a koordinuje výstavbu a jiné činnosti, které ovlivňující rozvoj území. Územní plánování je soustavná činnost, která usměrňuje rozvoj určitého území tak, aby byl vyvážený. Při územním plánování se musí brát ohled na vhodné rozmístění různých činností na území, například bydlení, rekreace a průmyslu, na jejich vzájemné vazby, dopravní dostupnost, hospodárné využití ploch a na ochranu přírody a historických památek. Za územní plánování jsou zodpovědné obce. [5] Souvislost mezi územním plánováním (zahrnuje prostorové uspořádání s prvky jako reliéf krajiny, půda, vegetace, sídelní struktura, infrastruktura, klima apod.) a cestovním ruchem spočívá v zónování staveb pro potřeby cestovního ruchu. Při výstavbě je třeba brát ohled místní či regionální charakter tradiční architektury. [2]

Příkladů nešetrné zástavby najdeme v České republice nesčetně. K nejhorším patří hotelové komplexy. Těmto vlivům se nevyhnula ani Praha (například Kongresové centrum). Dalším příkladem nešetrné zástavby je rekreační a školící zařízení Smilovice na Příbramsku.

5.3 Limitní kapacity

Důležité je stanovení limitních kapacit rozvoje cestovního ruchu v krajině, regionu, v určitých oblastech i ve střediscích cestovního ruchu. Kapacita cestovního ruchu je zjednodušeně definovaná jako maximální počet účastníků cestovního ruchu, kteří mohou navštívit dané cílové místo, aniž by došlo k negativnímu vlivu na životní prostředí. [1] Vychází z rovnováhy mezi přírodním a společensko - kulturním prostředím. Tato definice

bere však v úvahu pouze vliv cestovního ruchu na životní prostředí a zážitek návštěvníka. Rozvoj turistiky a cestovního ruchu usměrňují a limitují ve vztahu k ochraně přírody a přírodních zdrojů především zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. [19] Ve vztahu ke kulturním památkám hlavní limity rozvoje turismu a cestovního ruchu vyplývají ze zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Z hlediska cestovního ruchu a turistiky jsou zvláště významné podmínky ochrany a péče v „krajinných památkových zónách“ (a tím nepřímo i limity rozvoje těchto činností). [11] Vliv cestovního ruchu se projevuje nejen v oblasti životního prostředí, ale i v ekonomice, sociální infrastruktuře a v oblasti společenského a kulturního života. Velikost limitní kapacity cílového místa ovlivňuje charakteristiky návštěvníků a typ území cílového místa.

5.3.1 Prvky limitní kapacity

Fyzicky únosná kapacita určuje maximální množství osob, které může daný objekt či prostranství pojmout, aniž by došlo k jeho fyzickému poškození. Ohroženou únosnost můžeme sledovat například v jeskyních Českého krasu či v kapli sv. Kříže na Karlštejně, kde již dochází k omezování počtu návštěvníků. **Ekologicky únosná kapacita** udává maximální úroveň dlouhodobé turistické zátěže, se kterou se místo vyrovná bez trvalých následků. **Sociální limitní kapacita** se dá měřit z pohledu účastníka cestovního ruchu jako úroveň tolerance místního obyvatelstva k přítomnosti návštěvníka a k jeho chování v cílovém místě. **Psychologicky únosná kapacita** je ukazatel vyjadřující nejnižší možný stupeň spokojenosti návštěvníka s produktem, který návštěvníci ještě tolerují před tím, než začnou hledat jiné místo.

Měření těchto hodnot vyžaduje provádění pravidelných šetření, pozorování chování návštěvníků i rezidentů a řízených rozhovorů s odborníky cestovního ruchu. Dotazníkové průzkumy návštěvníků jsou v České republice prováděny v rámci činnosti České centrály cestovního ruchu (ČCCR). [36]

5.4 Problematika udržitelného rozvoje na krajské úrovni

Kraje požadují, aby byly uplatňovány principy udržitelného rozvoje v rámci jejich kompetencí. Cílem krajských úřadů by mělo být zapracovat principy udržitelného rozvoje do svých strategických materiálů, zejména do Programu rozvoje kraje.

Největší překážkou, která brání naplňování udržitelného rozvoje na úrovni regionů je nedostatek finančních prostředků a absence příslušných právních úprav. Odborníci vidí

potenciál především v provádění statistických průzkumů, jejich vyhodnocování a monitorování situace v oblasti udržitelného rozvoje. Řešením může být i provádění vzdělávání a šíření informací veřejnosti. Všichni se ale domnívají, že občané mohou pomoci udržitelnému rozvoji jejich regionu především změnou svého chování, zodpovědným přístupem k životnímu prostředí a také zapojením se do řešení problémů.

V roce 2004 se konala Konference ČR k udržitelnému rozvoji pod názvem „Principy udržitelného rozvoje a jejich praktický dopad na rozvoj regionů“. Z této konference vzešla celá řada závěrů a doporučení. Na krajské úrovni je doporučováno ustanovit krajské Rady pro udržitelný rozvoj. Dále by se mělo pokračovat ve zpracování krajských a regionálních strategií. V neposlední řadě by se měla vytvořit sada indikátorů udržitelného rozvoje kraje či jeho území, zajistit jejich pravidelné sledování a vyhodnocování, vytvořit mechanismy zpětných vazeb pro případnou opravu prováděných rozvojových opatření krajských i obecních samospráv. [18]

6 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU

Pojem trvale udržitelný rozvoj je znám již z počátku 18. století, kdy byl poprvé používán v lesním hospodářství. Historii udržitelného rozvoje přibližuje příloha č. 2: Historický vývoj strategie udržitelného rozvoje. Termín udržitelný rozvoj odráží vzájemnou závislost mezi prostředím a rozvojem území. Předpokladem udržitelnosti je obnovitelnost zdrojů a zachování regenerační schopnosti přírodního zdroje. [1]

6.1 Charakteristické rysy a principy trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu

Trendem cestovního ruchu je v současné době zvyšování poptávky po zachované přírodě a její co největší blízkosti. Podle Daniela Mourka [2] se jedná o „cestovní ruch zaměřený na kvalitu zážitků“. Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu je založen na činnostech, které respektují charakter daného regionu či oblasti. Zohledňuje a respektuje potřeby místní komunity. Při využívání místních zdrojů cestovního ruchu se pohybuje v určitých mezích (minimalizace spotřeby energie, řízení odpadového hospodaření, recyklace) a chová se tak, aby neomezoval ostatní odvětví při uplatňování principů udržitelnosti. Rozvoj trvale udržitelného cestovního ruchu si vyžaduje spolupráci mezi různými sektory ekonomiky a mezi jednotlivými odvětvími průmyslu cestovního ruchu, asociacemi a samozřejmě turisty.

[1] Strategie udržitelného rozvoje se opírá o soubor principů, z nichž je nejvýznamnější princip úcty k přírodě a ke kulturním hodnotám. Dalším principem je zodpovědnost vůči budoucím generacím zmíněná již v definici trvale udržitelného rozvoje (viz kapitola 3.3). Na základě principu substituce by tam, kde je to možné a ekonomicky schůdné, měly být činnosti škodící životnímu prostředí nahrazovány činnostmi škodící méně či vůbec. Zabezpečuje soulad přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území nástroji územního plánování. [44] Zřejmá souvislost mezi životním prostředím, cestovním ruchem a společností je znázorněna v Příloze č.5.

6.2 Problémy udržitelnosti v České republice a cíle ochrany životního prostředí

Problémem udržitelnosti v oblasti cestovního ruchu je koncentrace turistů v určitých oblastech. Praha, Kutná Hora, Český Kras a Karlštejn se dají již dnes považovat za citlivé oblasti, které jsou pod turistickým tlakem. V přetížených územích by se proto měly snižovat

nadměrné zátěže území regulací cestovního ruchu. Silnice jsou v některých oblastech náchylné k ničení a zácpám. Důležitá je podpora ekologicky šetrné dopravy v územích, která jsou atraktivních pro cestovní ruch, včetně center měst (podpora cyklistické, pěší a hromadné dopravy). Samozřejmě roste tlak na krajinu a infrastrukturu. Některá města jsou navíc přetěžována průjezdy aut. Výrazný dopad má též sezónnost. Cílem je časová a prostorová diverzifikace cestovního ruchu (včetně posílení mimosezónního charakteru cestovního ruchu), respektování limitů využívání území při umísťování infrastruktury cestovního ruchu, zkvalitňování místního prostředí v rámci činnosti turistických zařízení a ochrana historického prostředí (péče o kulturní a přírodní prostředí). Dalším z důležitých cílů ochrany životního prostředí je sledování rozvoje cestovního ruchu podle stanovených indikátorů udržitelného rozvoje a zveřejňování těchto údajů. Kromě těchto informací by návštěvníci a místní obyvatelé měly být informováni o specifikách místního prostředí a jeho ochraně (environmentální osvěta a výchova). Je důležité zavádět a využívat nové nástroje ochrany životního prostředí (např. dobrovolné dohody, používání ekologicky šetrných výrobků). [9] Jelikož principy udržitelného rozvoje jsou v místních podmínkách České republiky stále ještě nedostatečně uplatňovány, a tím je ohrožena stabilita rozvoje, je třeba rozšířit pojem a zavedení Místní agendy 21 do většiny regionů, měst a obcí. Kromě toho je uplatnění principů udržitelného rozvoje jednou z podmínek získání zdrojů z Evropské unie i dalších mezinárodních sdružení. [32]

6.3 Environmentální opatření v oblasti cestovního ruchu

Mezi základními opatřeními v oblasti cestovního ruchu je používání metodiky únosnosti území při rozvoji cestovního ruchu v daném území. Únosnost území je maximální zatížení daného území cestovním ruchem bez snížení kvality životního prostředí a ekosystémů, zážitků a spokojenosti návštěvníka, bez negativních vlivů na místní obyvatelstvo a kulturu dané oblasti. [19] Dále by měl být monitorován vývoj cestovního ruchu s využitím indikátorů. Prioritou je usilovat o zvýšení podílu ekologicky únosného cestovního ruchu na celkovém objemu cestovního ruchu a pečovat o krajinu rozvojem venkovské turistiky, ekoturistiky a ekoagroturistiky. Tyto formy turistiky využívat pro výchovu návštěvníků a nepřímo i místních obyvatel. Rozšiřováním cestovního ruchu a turistiky do méně atraktivních oblastí by mělo vést k lepšímu rozložení cestovního ruchu na daném území. Dalším opatřením je zavedení ekologické certifikace a propagace destinací cestovního ruchu a také certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu. [8]

6.4 Analýza současného stavu

Česká republika již provedla s ohledem na udržitelný rozvoj řadu úspěšných projektů. Vytvořila Radu vlády pro udržitelný rozvoj (v roce 2003). Dále je zpracována Strategie udržitelného rozvoje. Její základní role je upozornit na existující a potenciální problémy udržitelného rozvoje České republiky a iniciovat opatření, jak těmto hrozbám předejít nebo alespoň zmírnit jejich dopad a co nejefektivněji řešit jejich eventuální důsledky. [44] Důležitým dokumentem je též Místní Agenda 21. Významným aktem v oblasti udržitelného rozvoje je zavedení systému EMAS, což je systém řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí. Jednotlivé principy udržitelného rozvoje byly též zakotveny ve Státní politice životního prostředí. [42] Dalšími projekty je vytvoření indikátorů udržitelného rozvoje České republiky, Národní síť Zdravých měst České republiky, která podporuje zavádění Agendy 21, vyhlášení národního programu čistší produkce a základní legislativa v oblasti životního prostředí.

7 CHARAKTERISTIKA STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Středočeský kraj má významný potenciál cestovního ruchu vycházející z přírodních a kulturně historických předpokladů. Hlavním cílem rozvoje středočeského regionu je dosáhnout vyváženého hospodářského kulturního a vzdělanostního růstu se silnými a vzájemně výhodnými vazbami na hlavní město Prahu, ale také na další regiony při respektování podmínek ochrany životního prostředí tak, aby region obstál v porovnání s ostatními regiony v ČR a v zahraničí.

Obrázek 2: Správní rozdělení Středočeského kraje

Zdroj: Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji. Praha: Institut rozvoje podnikání s.r.o., 2003.

7.1 Poloha a vymezení území

Středočeský kraj se rozprostírá v centrální části Čech (Česká kotlina), převážně v nížinách kolem říčních toků. Sousedí se všemi ostatními kraji Čech kromě Karlovarského kraje. Rozlohou 11 015 km² je největším krajem České republiky. [38] V jeho středu leží město Praha. Praha je rovněž správním sídlem kraje, které na rozdíl od jiných krajů neleží na území kraje.

Přírodní podmínky Středočeského kraje jsou poměrně různorodé. V jeho severovýchodní části se rozkládají rovinaté nížiny kolem řeky Labe, které jsou převážně zemědělsky

využívané. Nejsou zde ani turisticky atraktivní vodní plochy. Jihozápadní část pokrývá členitější a rozmanitější vrchovina. Zde se také nachází nejvyšší bod Středočeského kraje, vrchol Tok (865 m) v Brdské pahorkatině, která je jediným větším horským pásmem na území kraje. Přírozený předěl mezi severovýchodní a jihozápadní částí kraje tvoří pražská kotlina, která se rozkládá na obou březích Vltavy. Těsné okolí Prahy je poměrně rozmanité, i když často poznamenané průmyslem a frekventovanou dopravou. Středočeský kraj náleží k povodí Labe. Mezi další nejvýznamnější toky patří řeky Vltava, Sázava, Berounka, Jizera a Cidlina. [7]

7.2 Přírodní atraktivita regionu

Atraktivitu každé turistické destinace pochopitelně zvyšují přírodní podmínky. Zemědělské oblasti jsou méně vhodné pro rozvoj cestovního ruchu, kromě venkovského a agroturistiky. Ve Středočeském kraji je výměra zemědělské půdy největší v republice, podíl orné půdy dokonce přesahuje 50 %. Větší příležitosti skýtají pro rozvoj cestovního ruchu nezemědělské oblasti na jihozápad od Prahy a v nejsevernější části kraje, kde je krajina i více zalesněná. [38]

7.2.1 Příroda, flóra a fauna

Z hlediska přírodních krás patří mezi nejzajímavější oblasti severně od Prahy Kokořínsko s pískovcovými skalami. Do severovýchodní části kraje spadá malá část Českého ráje se známou dominantou Trosků. Tyto dvě oblasti jsou nejnavštěvovanější. Osou jihozápadní části kraje je Posázaví (okolí řeky Sázavy). Nachází se zde také hora Velký Blaník. Jihem Středočeského kraje protéká řeka Vltava, na níž leží Slapská a Orlická přehrada, které jsou oblíbenými rekreačními místy a středisky vodních sportů. V jihozápadní části se rozkládá Brdská pahorkatina, kterou pokrývá pás lesů. Toto území je téměř nepoznané komerční turistikou. Na Brdy navazuje geologicky významná krajina Českého krasu se známými Koněpruskými jeskyněmi, v západní části Středočeského kraje pak leží Křivoklátsko, oblast lesů s kvalitní sítí značených turistických stezek a hradem Křivoklátem. Na území několika chráněných oblastí bylo vyhlášeno mnoho přírodních rezervací a naučných stezek, které podrobně informují o fauně a floře jednotlivých oblastí. [7]

Pro doplnění tohoto přehledu přírodních hodnot je třeba uvést ještě **přírodní parky**. Přírodní parky vyhláší orgány ochrany přírody k ochraně území (které není zvláště chráněným územím), kde je třeba chránit místní krajinný ráz a soustředěné estetické a

přírodní hodnoty. Ve Středočeském kraji je jich 13 z celkového počtu 122 registrovaných v České republice, přičemž jeden z nich zasahuje do sousedního kraje. [21]

Pro Středočeský kraj je zejména důležité uchovat lesní oblasti Českého krasu, Křivoklátska a Brd co nejméně porušené. Podstatné a velmi důležité je také chránit a pečovat o stovky většinou drobných chráněných území rozmístěných po celých středních Čechách. [17]

7.3 Historické památky

Na území Středočeského kraje se nachází velké množství historických památek. Mezi nejznámější a nejnavštěvovanější historické kulturní památky patří hrady Karlštejn a Točnick na Berounsku, Křivoklát a zámek Lány na Rakovnicku. Dále pak Kokořín na Mělnicku, Český Šternberk a Konopiště na Benešovsku a zámky Žleby a Kačina na Kutnohorsku. Známými zříceninami jsou Žebrák na Berounsku a Okoř v okrese Praha – západ. [24] Nejstarší osídlení reprezentují zejména keltské oppidum ve Stradonicích, hradiště Budeč s rotundou sv. Petra, hradiště Slavníkovců v Libici nad Cidlinou a hradiště ve Staré Kouřimi. Zajímavá je návštěva míst s dlouhou hornickou tradicí, např. kutnohorských středověkých štol, Hornického muzea v Příbrami či Hornického skanzenu ve Vinařicích u Kladna.

Z církevních objektů bychom neměli vynechat Chrám sv. Bartoloměje v Kolíně, Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, Sázavský klášter a poutní místo Svatá Hora u Příbrami. Lidovou architekturu najdeme ve skanzenech v Třebízi, v Přerově nad Labem a Kouřimi, z technických památek můžeme zmínit alespoň pozůstatky Buštěhradské dráhy v křivoklátských lesích.

Významná jsou samozřejmě města, jejichž historická jádra byla vyhlášena za městské památkové rezervace a nebo jsou jinak chráněna. Jde zejména o město Kutná Hora, jehož jádro je zapsáno do seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Dalšími městy jsou Kolín, Kouřim, Český Brod, Benešov, Rakovník, Beroun, Rožmitál pod Třemšínem a další. [7]

Turisté mohou ve středních Čechách navštívit celkem 36 památek. Ve srovnání s ostatními kraji jsou střední Čechy na prvním místě. V první dvacíce nejnavštěvovanějších památek České republiky jsou hned čtyři významné cíle: Karlštejn, Konopiště, Kutná Hora a Průhonice. [24]

7.4 Rekrece a sport

Středočeský kraj má ve srovnání s ostatními kraji zejména vysoký potenciál pěší turistiky (vrchovinné části), cykloturistiky, vodní turistiky, venkovské turistiky a kulturně poznávací turistiky (hlavně v jižní části a na Kutnohorsku). K tomu přistupuje kongresová či incentivní turistika a lázeňství v Poděbradech. Tento potenciál zatím však není plně využíván. [38]

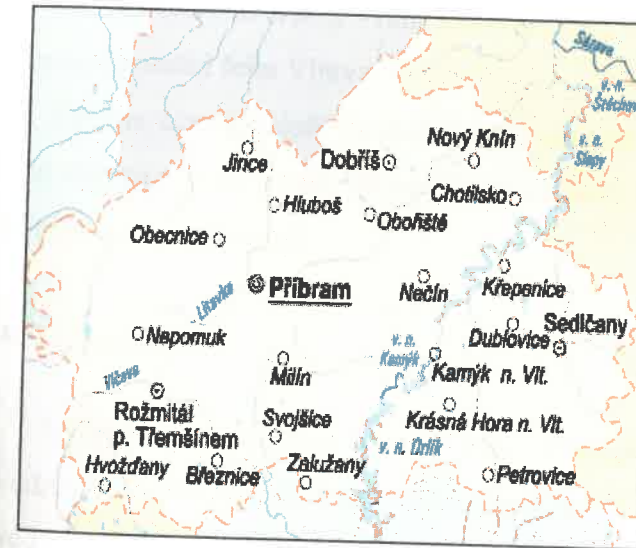
Vedle pěší turistiky a cyklistiky je možné provozovat celou řadu dalších letních sportů. Řeky Vltava, Sázava a Berounka jsou oblíbeným cílem vodáků, zatímco Slapskou, Štěchovickou a Orlickou přehradu navštěvují vyznavači dalších vodních sportů. Podmínky pro horolezectví jsou na skalách u Srbska a Svatého Jana pod Skalou či v okolí Mužského a Příhrazských skal v Českém ráji. Golf si můžeme zahrát nedaleko Karlštejna. Milovníci jezdeckví najdou na území Středočeského kraje řadu jezdeckých klubů nabízejících rekreační vyjížďky do přírody. Podmínky pro lyžování jsou na území Středočeského kraje díky nízké nadmořské výšce omezené, při dostatečné výši sněhové pokrývky se pro běh na lyžích nejvíce hodí oblast Brd. [7] Významné je též středisko Monínek u Sedlce-Prčice na Benešovsku. Střední Čechy mají největší počet chat, a to zejména v částech říčních údolí.

Jde o velice rozlehlé území, proto se ve své práci zaměřím na oblast Příbramska.

8 PŘÍBRAMSKO

Smyslem této kapitoly je seznámit se s vybraným regionem, tzn. vymezit řešené území, krátce charakterizovat toto území a seznámit s nejvýznamnějšími turistickými atraktivitami. Dále se zde budu zabývat problémy cestovního ruchu, dopady na životní prostředí Příbramska a otázkou trvalé udržitelnosti. Dalším krokem bude naznačit možnosti řešení zanalyzovaných problémů v oblasti cestovního ruchu a životního prostředí v návaznosti na trvalou udržitelnost.

Obrázek 3: Okres Příbram

Zdroj: <http://www.trasovnik.cz>

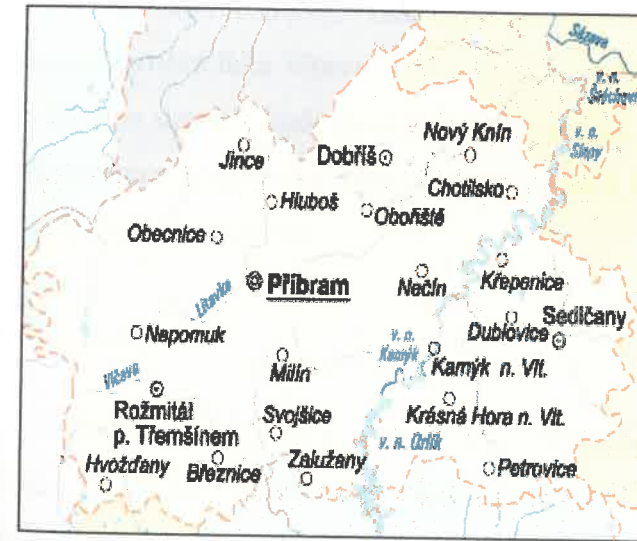
8.1 Geografické vymezení oblasti

Příbramsko leží v jihozápadní části středních Čech. Sousedí s krajem Jihočeským (s okresy Písek a Strakonice), s krajem Plzeňským (s okresy Rokycany a Plzeň – jih). Severní hranici tvoří Berounsko a okres Praha – západ, východní hranici pak Benešovsko. Svoji rozlohou 1 630 km² je okres Příbram největším okresem ve Středočeském kraji, zaujímá 14,8 % z jeho rozlohy. Hustotou osídlení 66 obyvatel na km² se naopak řadí mezi nejhřidčeji osídlené okresy kraje. [24] Okresním městem je Příbram. Nachází se 60 km jihovýchodně od Prahy. Na západě a severozápadě zahrnuje celé centrální Brdy. Dále sem náleží celá oblast od Brd k Vltavě mezi Orlíkem a Slapy a na pravém břehu ještě celé Sedlčansko, jehož hranice vedou od Vltavy k Čertovu břemeni.

8 PŘÍBRAMSKO

Smyslem této kapitoly je seznámit se s vybraným regionem, tzn. vymežit řešené území, krátce charakterizovat toto území a seznámit s nejvýznamnějšími turistickými atraktivitami. Dále se zde budu zabývat problémy cestovního ruchu, dopady na životní prostředí Příbramska a otázkou trvalé udržitelnosti. Dalším krokem bude naznačit možnosti řešení zanalyzovaných problémů v oblasti cestovního ruchu a životního prostředí v návaznosti na trvalou udržitelnost.

Obrázek 3: Okres Příbram

Zdroj: <http://www.trasovnik.cz>

8.1 Geografické vymezení oblasti

Příbramsko leží v jihozápadní části středních Čech. Sousedí s krajem Jihočeským (s okresy Písek a Strakonice), s krajem Plzeňským (s okresy Rokycany a Plzeň – jih). Severní hranici tvoří Berounsko a okres Praha – západ, východní hranici pak Benešovsko. Svoji rozlohou 1 630 km² je okres Příbram největším okresem ve Středočeském kraji, zaujímá 14,8 % z jeho rozlohy. Hustotou osídlení 66 obyvatel na km² se naopak řadí mezi nejméně osídlené okresy kraje. [24] Okresním městem je Příbram. Nachází se 60 km jihovýchodně od Prahy. Na západě a severozápadě zahrnuje celé centrální Brdy. Dále sem náleží celá oblast od Brd k Vltavě mezi Orlíkem a Slapy a na pravém břehu ještě celé Sedlčansko, jehož hranice vedou od Vltavy k Čertovu břemeni.

8.2 Přírodní poměry

Území Příbramska je velmi rozsáhlé a značně členité, jehož krajina je z téměř poloviny zalesněna. Leží na styku dvou geomorfologických soustav České vysočiny. Jsou to soustavy Česko – moravská a Poberounská. [6] Dominantou okresu je především zalesněné pohoří Brd. V části tohoto území se rozkládá zóna vojenského výcvikového prostoru. Samotný masiv Brd má horský ráz. V některých vrcholových partiích dokonce ráz vysokohorský. Mnohem pestřejší krajina je v brdském podhůří. Ta má charakter horské krajiny, která se mění ve vyšší pahorkatinu a poté přechází v údolí. To má vliv na vysokou estetickou a rekreační hodnotu krajiny v okolí Příbrami. Tuto hodnotu však v okolí města v současnosti narušují dosud nerektifikované výsypky uranových dolů. Nachází se zde nejvyšší místa středních Čech – vrchy Tok (864 m n.m.), Praha (862 m n.m.) a Třemšín (826 m n.m.). [24] Východní částí regionu protéká řeka Vltava.

Většina území náleží do mírně teplé oblasti s průměrem kolem 7,5°C a srážkami kolem 600 mm za rok, na levém břehu Vltavy a dále k Brdům i podstatně méně. Nejvyšší oblast Brd je klimaticky chladnější.

8.3 Vodstvo

Územím protéká řeka Vltava, která Příbramsko dělí na dvě nestejně části. Na tomto vodním toku jsou tři přehrady – Orlická, Kamýcká a Slapská. Přehrada Orlická je co do objemu vody největší přehradou v republice. [24] Vodopisně tedy náleží území okresu Příbram ze 76 % do povodí Vltavy a z 24 % do povodí Berounky. Nejvýznamnějšími toky jsou vedle Vltavy její přítoky Mastník, Brzina a Kocába a dále přítok Berounky - Litavka. V oblasti jsou četné menší až střední rybníky, především mezi Příbramí a Dobříší, Rožmitálem a Březnicí a také na Sedlčansku. Na území okresu je 64 nádrží (rybníků). [6] V Příloze č. 10 je zobrazeno vodstvo okresu Příbram.

8.4 Turistické atraktivity a činnosti

Příbramsko oplývá řadou přírodních atraktivit a kulturně – historických památek. Ty určují potenciál cestovního ruchu na tomto území a jsou důležité pro další rozvoj rekreace a cestovního ruchu. Tato podkapitola obsahuje stručné seznámení s těmito atraktivitami.

8.4.1 Přírodní atraktivita

Příbramsko je vyhledávanou turistickou oblastí, hlavně díky přírodním atraktivitám a výhodné poloze. Dominantou území je především zalesněné pohoří Brd. V části tohoto území se však rozkládá uzavřená zóna vojenského výcvikového prostoru Jince. Na březích Vltavy, která protéká východní částí regionu, se nachází skalní útvary (Drbákov - Albertovy skály jsou zařazeny mezi národní přírodní rezervace). Z dalších chráněných územích se vzácnou flórou a geologickými útvary můžeme jmenovat alespoň viklan Husova kazatelna u Petrovic, přírodní rezervace Kuchyňka či přírodní památka Třemešný vrch. Významným rekreačním potenciál mají vodní díla na Vltavě tzv. vltavská kaskáda, kam patří Orlická, Kamýcká a Slapská přehrada. V letních měsících je provozována osobní lodní doprava na dílech vltavské kaskády a prochází tudy i vodácká stezka po Vltavě. [29]

8.4.2 Společenské atraktivita

Minulost Příbramska je bezprostředně spjata s hornickou tradicí. V samotné Příbrami je vybudován hornický skanzen, který ukazuje slavné doby hornického města. Mezi nejkrásnější historické pamětihodnosti patří slavné poutní místo Svatá hora. Tato církevní stavba je národní kulturní památkou v barokním stylu z poloviny 17. století. Je dílem italského stavitele C. Luragha, autorem sochařské výzdoby portálu je známý M. Brokoff. [7] K dalším historickým objektům patří příbramský Zámeček, kostel sv. Vojtěcha, socha sv. Jana Nepomuckého, děkanský kostel sv. Jakuba či kostel sv. Prokopa.

V Jincích se nachází zajímavá technická památka, vysoká pec Barbora, která je nejstarší toho druhu v Čechách. Nad Jincemi je vrch Plešivec s největším brdským prehistorickým hradištěm z období knovízské kultury. V Dobříši je proslulý zámek s krásným parkem. Sedlčany patří k nejstarším městům v Čechách a v době posledních Přemyslovců byly trhovou rožmberskou vsí se zlatými doly, které patřily českým králům. Známý zámek i zbytek židovské čtvrti lze navštívit v Březnici. V Rožmitále pod Třemšínem je hrad postavený v polovině 14. století Arnoštem z Pardubic.

Kulturní tradice regionu jsou spojeny se jmény slavných osobností jakými jsou J. J. Ryba, A. Dvořák, K. Čapek, J. Slavík. Tradice a historii regionu návštěvníkům přibližují například Brdský památník v Rožmitále pod Třemšínem a hrad Vysoký Chlumeč. Oblastí prochází i Zlatá stezka, která vede ze Spolkové republiky Německo přes Českou republiku do Rakouska. [21]

8.5 Rekreační, cestovní ruch a sport

Cestovní ruch se stává významnou složkou ekonomiky území. Rozsah a kvalita nemovitých kulturních památek, kvalita přírodního prostředí a vodní nádrže na Vltavě jsou významnými atraktivitami cestovního ruchu. Hlavní formou rekreace na území je **pobyťová individuální rekreace v chatách, rekreačních domcích a chalupách**. [6] Rekreace a cestovní ruch se soustřeďuje do severovýchodní části okresu (směrem k Praze), podél Vltavy a v určité míře kolem vojenského území Brdy. Brdy nabízí návštěvníkům množství krásných lesů a zajímavých výhledů. To vše činí tuto část Příbramska turisticky velmi přitažlivou. Navštěvována je zejména v letním období.

Pěší turistika má na řešeném území dobré předpoklady. Pro milovníky pěší turistiky je v Brdech, ale i na ostatním území připravena spousta dobře značených turistických cest. Turisté zde mají ideální podmínky. **Zimní sporty** v této oblasti nejsou rozvinuté v takové míře, neboť jsou zde pro tuto aktivitu méně vyhovující podmínky. Příznivci zimních sportů mají možnost využít terény pro běhy na lyžích, nejlepší oblastí jsou Hřebeny. Návštěvník musí počítat s tím, že zde nenajde takový rozsah služeb. Trasy jsou často shodné s trasami pro pěší turisty a cykloturistiku. V Brdech lze provozovat i sjezdové lyžování, ale ne přímo mezi nejvyššími kopci, ale na asi stometrové umělém svahu Spartaku Příbram. Turistickou atraktivnost regionu snižuje omezená možnost využití Brd k rekreačním účelům kvůli zabránění jejich velké části Armádou České republiky. [28] Řeka Vltava je využívána **pro aktivní turistiku** (vodáctví, rybaření, koupání). Určitým lákadlem krátkodobé návštěvnosti je Aquapark. Na Příbramsku je široký výběr značených turistických cest, které jsou většinou ve vyhovujícím stavu. Region má velmi dobré předpoklady i k **provozování cykloturistiky**, neboť krajina je velmi pestrá s členitým terénem. Cykloturistika se zde však potýká s řadou problémů. Nachází se zde poměrně málo cyklotras.

Sportovní činnost okresu Příbram je velmi bohatá. Nejvíce rozšířeným sportovním vybavením jsou fotbalová hřiště rozložená po celém území okresu (Příbram, Dobříš, Sedlčany, Březnice atd.). Krytý bazén je v Příbrami. [27] Regionální sportovní vybavení se nachází v Příbrami, včetně komplexu zimního stadionu. Specifickou vybavenost mají Sedlčany (motocrossové závodiště) a Tochovice (dostihové závodiště).

Významnou kulturní akcí, konanou na přelomu května a června, je každoročně pořádaný Hudební festival Antonína Dvořáka s více než 30 letou tradicí. [29]

8.6 Životní prostředí Příbramska

Příbram a Příbramsko nejsou v obecném podvědomí zapsány zrovna dobře. Je to způsobeno tím, že pod názvem města Příbram si spousta lidí představí doly a ekologickou devastaci. Kvalita životního prostředí okresu Příbram se však v jeho různých částech liší. Na jedné straně jsou zde lokality devastované těžbou uranu (okolí Příbrami), průmyslová centra se zhoršenou kvalitou ovzduší a na straně druhé lokality bez viditelného narušení. A tak mohou být turisté mile překvapeni, že je zde čistý vzduch, hluboké lesy a množství vodních ploch (zejména vltavské přehrady). To vše může přispět k příjemné dovolené. Těžba na Příbramsku neměla fatální důsledky a dnes ji kromě muzeí připomínají zejména zarůstající odvaly a chátrající industriální stavby. Obávaná radioaktivita se na Příbramsku příliš neliší od celorepublikového normálu. [3] Hlavními problémy řešeného území jsou likvidace odpadů a starých zátěží po těžbě uranu a polymetalických rud a likvidace uzavřených skládek odpadů. [6] Ve srovnání s ostatními kraji je stav životního prostředí Příbramska dobrý, i když i v tomto území se na některých místech projevují negativní vlivy.

Díky poměrně nepoškozenému životnímu prostředí nabízí kraj vysoký potenciál pro turistiku a využití v oblasti cestovního ruchu. Smyslem ochrany životního prostředí je zachovat ekologicky cenné oblasti okresu a zamezit jejich zničení a obecně chránit životní prostředí území v souladu s pravidly udržitelného rozvoje tak, aby do budoucna docházelo ke zhodnocování krajiny a životního prostředí vůbec. [40]

8.7 Ochrana přírody a krajiny

Problematika ochrany přírody je založena na základě zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. [19] Využití území je dáno zastoupením krajinných struktur a jejich prostorové uspořádání charakterizuje danou krajinu. Hlavními krajinnými strukturami jsou lesy, orná půda a vodní plochy (viz Příloha č. 3: Kategorie využití území). [6]

8.7.1 Zvláště chráněná území

Díky dlouhodobému využívání krajiny jsou poměrně málo zastoupena území, která vyžadují zvláštní ochranu. Na řešeném území se nachází necelých 7 % maloplošných zvláště chráněných území z celého Středočeského kraje. (To dokládá Tabulka: Maloplošná chráněná území, na str.33) Nejhodnotnějšími částmi okresu jsou Brdy a údolí Vltavy, a to i přes značné změny, které je postihly. Ať už to byla skoro úplná přeměna lesních porostů na smrkové lesy

nebo výstavba vltavských vodních nádrží. V obou prostorech se také nalézá většina maloplošných zvláště chráněných území. Přírodní zajímavosti se staly oblíbenými cíli některých turistů. Do zvláště chráněných území patří přírodní parky. V okrese Příbram je vyhlášen Přírodní park Třemšín a jsou připravovány návrhy dvou přírodních parků s názvy Petrovicko a Střední Povltaví. Dalšími typy chráněného území jsou přírodní rezervace a přírodní památky. [6]

Přírodní park Třemšín

Přírodní park Třemšín se nachází v jihozápadní části okresu na rozloze 11 200 ha. Zahrnuje jižní část Brd a to Třemšínskou vrchovinu v širším okolí nejvyššího vrchu Třemšína (827m n.m.). Krajinný ráz přírodního parku je dán především rozsáhlými komplexy lesních porostů a členitými okraji přecházejícími do okolní zemědělské krajiny. V převažujících smrkových lesích je zachováno několik lokalit původního horského lesa, z nichž nejcennější jsou zvláště chráněná území – přírodní rezervace Getsemanka I a II, přírodní rezervace Na skalách, přírodní památka Hřebence a Třemešný vrch. Okresní úřad Příbram jako orgán ochrany přírody ho zřídil v roce 1997. [29]

Návrh Přírodního parku Petrovicko

Přírodní park je lokalizován v jihovýchodní části okresu, při hranicích okresů Benešov, Písek a Tábor. Zabírá celý okrsek Petrovické kotliny, jihozápadní část Nechvalické vrchoviny s významným bodem Husova kazatelna 510 m a dále severní svahy Jistebnické vrchoviny. Širší návrh zasahuje do Sedlčanské pahorkatiny, s vrchem Vysoký Chlumec (531 m.n.m.). [6] Přírodní park z hlediska krajinného rázu tvoří harmonická krajina s řadou významných přírodních segmentů – přírodní památky Husova kazatelna a Vrškámen.

Návrh Přírodního parku Středního Povltaví

Návrh přírodního parku je situován do severovýchodní části okresu do širšího okolí údolí Vltavy, resp. Slapské vodní nádrže přecházející do okresů Praha – západ a Benešov. V navrženém přírodním parku je několik významných přírodních a přírodě blízkých segmentů. Jmenovitě to jsou národní přírodní rezervace Drbákov – Albertovy skály a přírodní rezervace Vymyšlenská pěšina na svazích vltavského údolí, návrhy maloplošných zvláště chráněných území Mastník a Křečovický potok, Brdce, Štíleček a další lokality.

Národní přírodní rezervace

Je menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné v národním či mezinárodním měřítku. [45] Na území se nachází jedna národní přírodní rezervace a to jsou Albertovy skály. Rezervace zaujímá pravý břeh střední Vltavy mezi rekreačními středisky Oboz a Častoboř. Jižní část rezervace byla založena v roce 1933 pod názvem Drbákovské tisy. Toto území bylo v roce 1977 rozšířeno o sousední oblast Albertových (původně Bílých) skal. [29] Velký význam má také zdejší naučná stezka, která patří k nejkrásnějším ve středních Čechách.

Přírodní rezervace

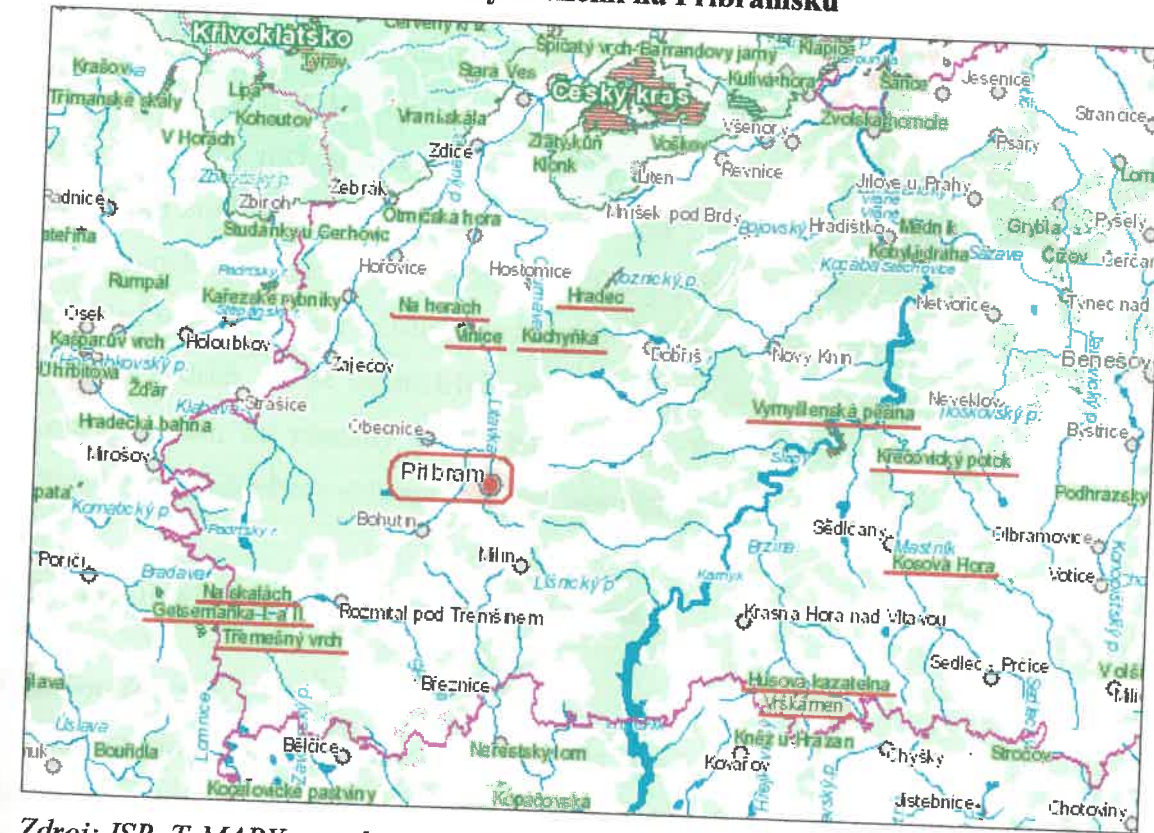
Přírodní rezervace jsou menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast. [45] Na území Příbramska můžeme najít řadu přírodních rezervací. První dvě jsou **Getsemanka I, II**. Jde o plochy na území katastrálního území Hutě pod Třemšínem a Věšín. Rozloha je 15,40 ha a 12,36 ha. Pro rezervace jsou charakteristické původní horské brdské lesy. Nachází se zde hodnotné zoologické a botanické lokality. Další rezervací je **Kuchyňka**. Jde o prudký svah vrcholu Kuchyňka (635,6 m) u obce Pičín. Rozloha je 21,18 ha. Důvodem vyhlášení byl typický přirozený lesní ekosystém s bohatou flórou a faunou. Krásu Kuchyňky umocňuje složení lesního porostu, které bylo v minulých dobách typické pro celé Hřebený. [30] Kuchyňka je křižovatkou značených cest. Dále je to přírodní rezervace **Na skalách**. Typický soubor ekosystémů starého smíšeného lesa na skalnatém hřebeni. Rozkládá se západně od obce Věšín, rozloha činí 23,31 ha. Další přírodní rezervací je **Vymyšlenská stezka**. Její rozloha je 67,19 ha a nachází na území katastrálního území Prostředí Lhota. Jde o soubor ekosystémů teplých skalnatých svahů. [29] Poslední zmíněnou je přírodní rezervace **Hradec** o rozloze 45,92 ha a byla vyhlášena roku 1991. Zabírá jihovýchodní svahy brdských Hřebenů.

Přírodní památky

Přírodní památka je přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů. [40] Mezi přírodní památky Příbramska patří **Hřebenec**. Výrazný vrchol a navazující kamenné moře. Rozloha území je 9,76 ha. Nachází se zde soubor lesních ekosystémů typický pro střední úsek Hřebenů, který tvoří biokoridor. Další je přírodní památka **Na horách**. Přírodní památka se rozléhá na území Křešína a celková výměra činí 4,76 ha. Jde o významnou, rozsáhlou a bohatou lokalitu koniklece lučního, vstavače obecného, jalovce obecného. Přírodní památka **Třemešný vrch** je

zachovalý svahový les s bohatým podrostem a drobnou faunou. Rozkládá se u obce Voltuš, celková výměra je 2,07 ha. Dále zmíním přírodní památku **Vinice**. Tato památka je bohatá především na nálezy trilobitů. Rozkládá se v katastrálním území Běřín, výměra činí 43,18 ha. **Husova kazatelna** je přírodní památka 2,5 km severovýchodně od Petrovic. Skupina několika žulových balvanů je ukázkou typického zvětvávání žuly. Toto zvětvávání je typické pro **Vrškámen**. Izolovaný balvan 13 km jihozápadně od Sedlčan, nachází se východně od Petrovic. Jako poslední zmíním přírodní památku **Kosova Hora** na Sedlčansku.

Obrázek 4: Rozmístění chráněných území na Příbramsku

Zdroj: ISR, T-MAPY – spol. s.r.o. - SHOCART spol. s.r.o. EuroGeographics, 2000.

Tabulka 1: Maloplošná chráněná území k 31.12. 2004

	Národní přírodní památky	Národní přírodní rezervace	Přírodní památka	Přírodní rezervace	Celkem
ČR	102	110	1180	750	2142
Střední Čechy	15	15	112	78	220
Okres Příbram	-	1	7	7	15

Zdroj: Statistický úřad. <http://www.czso.cz>

Brdy

Brdy jsou pohoří 70 km jihozápadně od Prahy. Představuje jednolitý pás lesů. Přestože Brdy leží v samém centru země, jsou místy neobydlené a pusté. V kopcích nenajdeme žádná turistická centra, hotely, chatkové kolonie (kromě malé části na jejich severovýchodním výběžku) a ani obydlené vesnice. Brdy můžeme rozdělit na tři části – Hřebeny, střední Brdy a jižní Brdy. [30] Hřebeny jsou nejznámější, nejdosažitelnější, a proto také relativně nejvíce navštěvované. Je to zalesněný hřeben, táhnoucí se jihozápadně od jižního okraje Prahy (Zbraslav) téměř až k Příbrami. Přes celé pohoří vede turistická trasa (červená značka). Nachází se zde tzv. Černolické skály, které jsou vyhledávaným horolezeckým terénem. Střední Brdy představují území, které spadá do vojenského újezdu a pro veřejnost jsou tudíž nepřístupné. Tato část, která je všech brdských celků nejvyšší, se rozprostírá na jihozápad od Hřebenů a je od nich oddělena údolím řeky Litavky. Není zde samozřejmě ani žádná síť turistických značek a ani žádné "turistické atrakce". Poslední částí jsou Jižní Brdy. Tato část Brd je poměrně stranou zájmu hlavně z důvodu, že jsou navíc odevšad poměrně daleko (například vlakem se tam vůbec nedostanete). Řada míst rozhodně patří k těm nejkrásnějším na celých Brdech. Co se turistických značek týče, na Jižních Brdech jich je celkem hodně a v podstatě platí, že všechny vedou na Třemšín. V současné době jsou však stále více vyhledávány především cyklisty, pro které jsou dostupnější než pro pěší. [30]

8.8 Pozitivní a negativní specifika Příbramska

Pozitivní faktory

Nejvýznamnějším faktorem je geografická poloha Příbramska. Je zde malá vzdálenost od Prahy. Okrajové části Příbramska (Dobříšsko) lze dokonce zahrnovat do širšího regionu Prahy. Druhým pozitivním faktorem je pak poloha na silnici spojující Prahu se Strakonícemi a Pískem (neboli s Jihočeským krajem). Tato komunikace a osídlení kolem ní tvoří ekonomickou osu Příbramska. Významná je i poměrně dobrá kvalita životního prostředí většiny Příbramska. Kvalita životního prostředí tvoří potenciál pro rozvoj rekreace. Tato kladná stránka je posílena blízkostí Prahy (druhé bydlení, zvýšená poptávka po různých formách rekreace a turistiky). [6] Toto území je poměrně dost navštěvováno a stalo se oblíbeným územím turistů. Nachází se zde velký počet přírodních a historických zajímavostí místního i celostátního významu (Svatá Hora). Postupně dochází k rozvoji agroturistiky a cykloturistiky. [27] Plusem je síť dobře značených tras pro pěší turistiku. Kdyby došlo k otevření prostoru Brd, měl by tento prostor značný potenciál pro softturismus (cyklo, pěší).

Negativní faktory

Základní nevýhodou Příbramska je **nízká hustota obyvatel**. Na území je vysoký podíl zemědělské půdy. Tento podíl se však bude snižovat. Negativním faktorem jsou dále **důsledky uranového průmyslu**, který zde byl dříve rozvinut. Některé oblasti Příbramska jsou nadměrně zatíženy těžbou nerostných surovin. A i proto je přírodní prostředí v některých částech území poškozeno (hlavně okolí Příbrami).

Na území je **nedostatečná infrastruktura** pro rozvoj cestovního ruchu. Schází především ubytovací a stravovací kapacity. Nedostatečná infrastruktura se projevuje například v areálu Nový rybník, kde je nedostatečný průtok vody a voda v letních měsících eutrofizuje, což má za následek omezení rekreační funkce rybníka. Infrastruktura ani poskytované služby neodpovídají očekáváním a požadavkům zejména zahraničních turistů, čímž je tato skupina omezena a nemůže docházet k jejímu dalšímu rozvoji. Nedostatečně je také rozvinutá infrastruktura pro všechny formy aktivní turistiky, zejména cyklostezky. Dále schází levné ubytování v soukromí nebo turistických ubytovnách, veřejná WC a parkovací místa. [27]

Na území jsou **nerovnoměrně rozložena zařízení cestovního ruchu** a jejich umístění neodpovídá rozmístění atraktivit území. Tato zařízení se zatím soustřeďovala do okresního města Příbram, podél hlavních silnic a kolem vodních nádrží. Problémem je také slabé využívání kapacit cestovního ruchu mimo hlavní sezónu. Řešením je vytvoření dalších středisek zimních sportů, kterých je na tomto území málo.

Stav a kapacita místních komunikací je poměrně špatná. Dochází k **nárůstu automobilové dopravy**, což má negativní vliv na celkovou kvalitu prostředí a dochází tak k lokálními zatížení životního prostředí. K tomuto trendu však dochází v rámci celé České republiky. Problémem je také **hluk**. Můžeme ho částečně omezit zavedením protihlukových clon, vegetačních izolačních pásů apod. Chybí koncepce a analýzy cestovního ruchu a životního prostředí. Jako negativní faktor lze zmínit **absenci tvorby regionálních produktů cestovního ruchu**.

8.9 Cíle rozvoje na Příbramsku

Hlavním záměrem je urychlit a **podpořit rozvoj aktivit cestovního ruchu** v území, které má dobré předpoklady k dalšímu rozvoji, a to především prostřednictvím organizovaného turistického ruchu. S tím je spojeno vytváření dostatku pracovních příležitostí pro místní obyvatele a zkvalitňování infrastruktury cestovního ruchu. Cílem rozvoje Příbramska by mělo

být dosaženo vyváženého hospodářského a kulturního růstu s výhodnými vazbami na hlavní město Prahu, ale samozřejmě také na další regiony při respektování podmínek ochrany životního prostředí tak, aby okres obstál v porovnání s ostatními regiony v České republice. Dalším cílem je **budování a rozvoj technické infrastruktury** tak, aby vyhovovala rostoucím potřebám rozvoje cestovního ruchu při zachování principů trvalé udržitelnosti.

V oblasti životního prostředí jsou strategické cíle v souladu s již zpracovanými dokumenty, především s koncepcí ochrany přírody a krajiny Středočeského kraje a dále pak s jednotlivými koncepcemi v oblasti nakládání s odpady, ochrany ovzduší a vod a ochrany přírody a krajiny. Hlavní prioritou v oblasti životního prostředí je **vypořádat se se starými ekologickými zátěžemi**.

Jednou z podmínek úspěšného managementu i udržitelného cestovního ruchu na území Příbramska je **vytvořením regionálního turistického informačního systému**. Účelem tohoto cíle je zvýšit obecnou znalost o turistických cílech v okrese a zvýšit návštěvnost méně vytižených lokalit. Základem je vybudování kvalitní informační databáze a servisu pro návštěvníky území. Důležitou součástí při šíření informací o Příbramsku má účinná propagace, která by měla být zaměřena na růst zájmu o doposud méně atraktivní lokality regionu.

Území disponuje značným kulturním dědictvím, které je nutné nejen zachovat, ale současně optimálně využívat pro rozvoj území. Dalším cílem by mělo být zlepšování podmínek pro cestovní ruch s důrazem na venkovský prostor neboli **rozvoj venkovských forem turistického ruchu**. Účelem tohoto cíle je rozšířit nabídku služeb cestovního ruchu o formy, které jsou šetrné vůči životnímu prostředí a které posilují vztah mezi návštěvníkem oblasti a přírodním prostředím (krajinou). Těmito formami jsou agroturistika, hippoturistika a další příležitostná nabídka trávení volného času v prostředí venkova.

Hlavním cílem je do města **přilákat široký okruh návštěvníků** a zaujmout je natolik, aby zde alespoň jednou přenocovali a využili nabízených služeb. Neméně důležitá je i **tvorba turistických produktů**, která by rozšířila stávající nabídku a uspokojila náročné tuzemské i zahraniční návštěvníky. Ochrana životního prostředí by měla být promítnuta do rozvoje dopravního systému Příbramska. Měla by být **podporovaná veřejná osobní doprava** (železniční, autobusová a městská hromadná doprava). Vybudovat obchvat města a obcí a kapacitní rychlostní komunikace pro dálkovou a transnitní osobní i nákladní silniční dopravu. Podle územního plánu okresu Příbram [6] se do budoucna očekává další rozvoj služeb spojených s rozvojem rekreace a cestovního ruchu.

8.10 Analýza cestovního ruchu a jeho vliv na okolní prostředí

Jak již bylo zmíněno, je **individuální chatová rekreace** důležitou součástí cestovního ruchu na Příbramsku. Rozvoj individuální rekreace by se měl realizovat podle určitých zásad. Podle pracovníků Městského úřadu Příbram by se výstavba chat měla povolovat pouze ve stávajících chatových lokalitách a nezakládat nové. Požadavky individuální rekreace by se měly řešit formou výstavby rekreačních domků v rámci zastavěných území nebo v jejich těsné blízkosti. U sídel, která mají hlavně rekreační funkci, by se měl zachovat alespoň minimální podíl trvalého bydlení, aby se zabránilo vzniku sezónně „mrtvých“ sídel. [6] Mělo by se počítat s rozvojem tzv. sezónního bydlení v rekreačních domech nebo rodinných domech.

Hlavní problematika rekreačního využívání území se soustřeďuje **podél toku Vltavy**. Zatímco individuální pobytová rekreace je rozložena po celém území, jsou další formy rekreace soustředěny do několika oblastí. Tyto formy jsou představovány dětskými tábory (Ohrazenice, Zalužany), rekreační podnikovou rekreací a tzv. školící a rekreační zařízení (Smilovice, Milošov). Hlavní soustředění těchto zařízení je podél vodních nádrží Slapy a Orlík. Negativně působí budova školícího a rekreačního zařízení Smilovice, která podle mého názoru značně narušuje vzhled krajiny. Turisté, kteří navštíví přírodní rezervaci Alberovy skály, si během túry rezervací jistě všimnou této budovy, která nevzhledně vyčnívá na břehu Vltavy. Řeka Vltava a její blízké okolí je přitažlivou oblastí pro rekreace spojené s koupáním a provozováním vodních sportů. Během sezóny je v této oblasti příliš velký příliv turistů, což s sebou přináší i negativní stránky jako znečištění vody a přírody, krádeže, přetížení obchodní sítě a další. S ohledem na ochranu rekreační funkce, přírody Povltaví a řeky Vltavy je **provozování individuální vodní motorové dopravy** omezeno. Říční úseky Orlík, přehrada – Zvíkov a Nová Rabyň – Kamýk nad Vltavou budou výhledově (kromě hromadných vyhlídkových plaveb motorových lodí) určeny pro klidové nemotorové formy vodních sportů s důrazem na posílení vhodných podmínek pro plavecké sporty, plachtění a surfing. Zatímco říční úsek Kamýk nad Vltavou, přehrada Solenice bude výhledově určen především pro vodní lyžování a jízdu na vodních skútrech a to za podmínky provozování plavidel výhradně a pouze s elektropohonem. [6] Velmi problematické je i „parkování“ hausbotů na vodní hladině. Většina těchto hausbotů neodpovídá technicky předpisům pro provoz (při vyšší hladině vody dochází k ekologickým katastrofám ve formě úniku ropných produktů na vodní hladinu). A ani začlenění do krajiny není estetické. Jakost vody a i celkový estetický zážitek je též snižován odpadky, které sem mnozí turisté a rekreaté odhazují. Řeka Vltava, na kterou je vázán silný potenciál rekreace a cestovního ruchu přesahující regionální význam, zůstane i

výhledově atraktivním centrem rekreačního a sportovního vyžití. V tomto ohledu je nezbytné stanovit jasné podmínky a regulativy pro možné využívání mimo jiné i vodního toku včetně přípustných forem vodních sportů. Výhledově by se doporučovalo uplatňovat ekologičtější formy pohonu (např. elektropohon). Mělo by dojít k posílení nových rekreačních center na pravém břehu Vltavy v úseku Zrůbek – Zvírotice a na levém břehu v úseku Županovice – Nová Živohošť s centrem v Županovicích. Důležité je tedy dodržovat jisté zásady pro rozvoj vodních sportů na řece Vltavě.

Pro rozvoj šetrného cestovního ruchu je nutno výrazněji využít značené **cykloturistické trasy**, které územím procházejí, ať je to páteřní trasa Praha - Vídeň a její západní větev, nebo další regionální cyklotrasy. Na tyto cyklotrasy by měla být vázána síť rychlých občerstvení, stravovací zařízení a ubytovací zařízení na úrovni penzionů, turistických ubytoven i ubytování v soukromí.

Hippoturistika má předpoklady se rozvíjet v lokálních oblastech vázaných na rozvíjející se chov koní. Její formy mohou být jak sportovní, tak i rekreační. Východní polovina okresu má všechny předpoklady pro **rozvoj netradičních forem cestovního ruchu na rodinných farmách**. Předpokladem rozvoje této formy cestovního ruchu je postupná rekonstrukce a úpravy statků a zemědělských usedlostí. Úpravy musí umožnit nejen ubytování, ale i rodinné stravování, eventuálně i výpomoc při zemědělských pracích. Tato forma venkovského cestovního ruchu může výrazně pomoci při rozvoji a obnově venkova a zároveň přispěje k rovnoměrnějšímu rozložení cestovního ruchu. Podle anketního šetření, který provedl Městský úřad Příbram v roce 2005, některým z dotazovaných k využití volného času nejvíce schází stezky pro vyjížděky na koních.

Jak již bylo řečeno, s dalším rozvojem cestovního ruchu na Příbramsku dochází k **nárůstu individuální dopravy**. To má za následek zvýšenou hladinu jak emisí, tak hluku. Doprava je největším problémem ve městě Příbram a také v oblastech kolem Vltavy, kde jsou ohrožovány cenné přírodní oblasti (fauna, flora).

Řešené území má relativně hustou **síť propojených značených turistických cest**, zvláště v širším prostoru Brd (mimo vojenských prostor Jince), Orlické a Slapské vodní nádrže a dále v oblasti Sedlčanska, Rožmitálska a Březnicka. Pěší turistika je formou šetrného cestovního ruchu. I přes to dochází k tomu, že se turisté nechovají zodpovědně vůči přírodě, odhazují odpadky a chodí mimo vyznačené stezky. Toto se však dá částečně omezit.

8.11 Doporučený rozsah a formy trvale udržitelného cestovního ruchu

Mezi formy cestovního ruchu, které jsou šetrné k životnímu prostředí, řadíme cykloturistiku a pěší turistiku. Jsou velmi dobrou alternativou automobilové dopravy a na území okresu Příbram jsou pro ně vhodné podmínky. Další formou, o které se zmíním, bude venkovská turistika, která by mohla pomoci řešit již zmíněné problémy na řešeném území. Stejně jako v celém Středočeském kraji, jsou i na Příbramsku velmi dobré podmínky jak pro cykloturistiku, tak pro pěší turistiku.

8.11.1 Cykloturistika

Měla by být regulována a podporována z pohledu ochrany území vyžadující zvláštní ochranu. Rozvoj cykloturistiky nepochybně povede k podpoře cestovního ruchu a tím také může být využita pro obnovu venkova. Proto musí být vytvořeny podmínky k rozvoji cykloturistiky. Velice rozsáhlé území kolem nádrže Slapy a Orlický je prakticky bez značených cyklistických tras a stezek. Přitom toto území je vhodné pro turistiku, zvláště z toho důvodu, že obě nádrže jsou rekreačními oblastmi a okolí je tedy možné využívat pro cyklistiku v období rekreací. Při návrhu vhodné cyklistické sítě, dostatečně značené a zařízené cyklistickým vybavením, by mohlo být toto území navštěvováno nejen v letním období, ale ve všech obdobích, kdy se může jezdit na kole. Podobně tomu bylo v jižních Čechách, kde rozvoj cyklistických sítí pomohl tamním podnikatelům a také rozvoji vesnic a menších měst. [39] Některé cyklotrasy jsou vedeny v chráněných oblastech, jakými jsou například přírodních rezervace. V takových případech je nutné vhodným informačními tabulemi upozornit na průjezd takovou oblastí včetně pokynů, jak by se každý návštěvník měl chovat. Cyklisté by si měly uvědomit, že musí při cykloturistice dodržovat určitá pravidla. Mělo by dojít k dobudování sítě cyklostezek a cyklotras s ohledem na vytíženost lokalit.

Příbramí a jejím okolím prochází jen cyklotrasa III. třídy č.302 s označením Dolní Líšnice – Příbram – Hořovice (59 km). Jedná se o středně obtížnou trasu nabádající k návštěvě hornického města Příbram a Svaté Hory. Navazuje na trasu č. 111 od Sedlčan. Cyklotrasa je součástí dálkové cyklotrasy Praha – Vídeň (425 km). V okolí této cyklotrasy můžeme vidět mnoho různých zajímavostí a kulturních památek, např. barokní zámek v Hořovicích, pravěké hradiště Plešivec, hrad Valdek, barokní zámek a kostel sv. Mikuláše v Jincích a mnohé další. [27]

Od roku 2002 je v provozu linka cyklobusu. Jde o speciálně upravený autobus pro přepravu kol. Hlavním cílem cyklobusu je zlepšit přístupnost výše položených cyklisticky

atraktivních oblastí Brd veřejnou dopravou. Jezdí například na trase Dobřichovice, nádraží – Černolice, Řitka – Mníšek pod Brdy, náměstí – Mníšek pod Brdy, Kaple – Kytín. Spoje cyklobusu navazují v Dobřichovicích na vlaky trasy Praha - Beroun. Trasy cyklobusu jsou zobrazeny jako Příloha č.8 a č.9.

Cyklostezky

Jsou finančně náročné na výstavbu oproti cyklotrasám. V roce 2003 byla realizovaná cyklostezka v Příbrami, která je dlouhá zhruba 3,5 km a je v úseku Delvita - kruhový objezd Albert – odbočka ke klubu Junior – Flusárna. Na této cyklostezce je provedeno standardní svislé značení a rovněž je zde vymezen provoz pro pěší a cyklisty, a to svislým i vodorovným značením.

8.11.2 Pěší turistika

Pěší turistika se může stát jedním z hlavních pilířů turistického ruchu v území v kombinaci s cykloturistikou či hippoturistikou. Tato forma je ve většině případů šetrná vůči přírodě a životnímu prostředí. Možná rizika pěší turistiky jsou ve velkém zatížení oblíbených turistických tras a tím může být v některých úsecích podpořena eroze. V současné době je v oblasti bývalého okresu Příbram označeno něco přes 900 km cest. [29] Hustota pěších tras je tedy nad průměrem České republiky. Dalším doplněním turistických stezek se může přispět ke zvýšení zájmu o lokality, které v současnosti turisty nejsou vyhledávané. Turistické trasy však jsou pouze jedním z podpůrných prostředků. Pro zvýšení zájmu návštěvníků je potřeba místo zatraktivnit zpřístupněním některé přírodní či historické památky v dané lokalitě, popřípadě postavit příběh na místní legendě či tradici. Velice dobrou příležitostí pro propagaci daného místa jsou tradiční turistické pochody (popř. založit novou tradici), kulturní události nebo tradiční festivaly. V oblasti Brd nalezneme řadu značených turistických tras, ale i hodně neznačených tras a lesních cest. Pro pěší turistiku je také lákavou oblastí Sedlčansko. Velice atraktivní jsou naučné stezky v blízkosti Sedlčan. Nacházejí se zde jediné dvě naučné stezky na Příbramsku. První je naučná stezka Drbákov – Albertovy skály a druhá je Petrovická naučná stezka.

Petrovická stezka je naučná stezka začínající i končící v Petrovicích a její trasa měří téměř 27 km. Na všechny zajímavosti vás během cesty upozorní 20 informačních tabulí. Petrovicko představuje soubor mimořádných hodnot, a to z hlediska krásné krajiny, historie, památek i botaniky. Druhou naučnou stezkou je **stezka Drbákov – Albertovy skály**. Tato stezka byla vybudována v roce 1988. Co do obtížnosti je to jedna z nejnáročnějších, ale

i nejkrásnějších v naší republice. Na trase dlouhé 12 km je jedenáct zastavení s informačními tabulemi. Prohlídka trvá 3 hodiny, s průvodcem a výkladem 4-5 hodin. Na jednotlivých zastávkách jsou panely opatřeny poučným textem.

8.11.3 Venkovská turistika a agroturistika

V příbramském okrese se již můžeme setkat s několika farmami, které začínají s provozováním agroturistiky nebo venkovské turistiky. Tato forma cestovního ruchu se u nás začíná pomalu rozvíjet. Je však teprve v začátcích, protože domácí hosté nejsou na tento způsob rekreace příliš zvyklí. Podle mého názoru je příbramský region pro provozování agroturistiky přímo ideální. Vhodné umístění nedaleko hlavního města a krásné přírodní prostředí jsou vhodnými předpoklady pro další rozvoj. Pobyť na farmě je možno kombinovat s dalšími formami turistiky. Na území Příbramska nalezneme několik farem provozujících venkovskou turistiku. Jsou jimi například:

Rodinná farma, H&J Peškovi, Dohnalova Lhota – Farma je v celoročním provozu. Návštěvníci se mohou ubytovat ve dvou čtyřlůžkových pokojích. Po dohodě je zde možnost polopenze nebo vlastního vaření. Jízdy na koních pak probíhají v Jezdeckém sportovním klubu Kosova Hora.

Kunclův Mlýn, Brsina - Samota s obnoveným náhonem, nádrží, rybníkem i vodním kolem. Ubytovaní je ve dvou čtyřlůžkových apartmánech s přistýlkou s vlastním sociálním zařízením a dalším zařízením. Je zde možnost jízdy na koni včetně výuky, rybolov, možnost koupání a sportovní vyžití (stolní tenis, hrazda, kruhy).

Drtinův statek – Farma je v celoročním provozu. Ubytovaní jezde pro 6 osob s polopenzí, případně vlastním vařením. O prázdninách zde probíhají výukové kurzy pro děti. Probíhá zde výuka jízdy na koni a vyjížděky do přírody.

Hluboš – Ubytovaní v Brdech – Ubytovaní je v lesní, stylově zařízené chatě, ležící uprostřed brdských lesů v přírodní rezervaci Kuchyňka. Chata má čtyřlůžkovou ložnici, kuchyňku a suché WC, voda je z lesní studánky a elektřina z náhradního zdroje. Pobyť je zejména pro milovníky přírody. Prostředí je vhodné pro procházky, cykloturistiku, tenis a pozorování zvěře.

Další možnosti pro provozování venkovské turistiky jsou Penzion Hellios – Tochovice, Penzion Samoty – Chramosty a Penzion Janov – Kosova Hora.

8.11.4 Zimní sporty

Lyžařské zimní aktivity (sjezdové lyžování a lyžařská turistika) jsou časově omezené. Jejich význam je spíše místní, omezený na krátkodobou rekreaci obyvatel z okolí. Nejsou zde typické lyžařské terény, souvislá sněhová pokrývka se většinou udrží jen krátkou dobu v roce. Pro běžecké lyžování je možné využít síť značených turistických tras nebo vyjetých stop. Nalezneme zde několik sjezdovek s vleky, které můžeme využít. Sjezdové lyžování je vhodné pro méně náročné lyžaře, neboť zde nejsou příliš vhodné podmínky pro tuto aktivitu.

8.12 Problémy udržitelnosti cestovního ruchu v řešeném území

V této podkapitole jsou zanalyzovány problémy cestovního ruchu v souvislosti s trvalou udržitelností na území Příbramska. Je zde naznačeno několik základních problémů a jejich charakteristika.

Nerovnoměrnost rozmístění cestovního ruchu

Na Příbramsku je nerovnoměrné rozmístění cestovního ruchu. Dochází ke koncentraci turistů v určitých oblastech, jakými jsou například město Příbram, Svatá Hora a také v oblastech kolem řeky Vltavy (hlavně na levém břehu). Do budoucna by měla být snaha o rovnoměrnější rozmístění, a tak by nedocházelo k tlaku turistů na citlivější oblasti, jimiž jsou například právě břehy Vltavy se vzácnou florou a faunou. Dalším problémem je sezónnost. Rekreace a turistika se realizuje zejména v letním období. Například v roce 1992 byla sledovaná návštěvnost naučné stezky Drbákov – Albertovy skály. Z průzkumu jasně vyplynulo, že je stezka navštěvována v sezónních měsících mnohem více než v měsících ostatních, a to hlavně díky turistům trávícím v okolí dovolenou (to dokládá Příloha č.4: Návštěvnost naučné stezky Drbákov v roce 1992). V zimě zde nejsou příliš rozvinuté podmínky pro sjezdové lyžování. Řešením by bylo vytvoření další infrastruktury pro zimní sporty.

Doprava

Hlavním problémem na území je intenzita a řešení dopravy. S tím také souvisí zhoršování kvality ovzduší a hluk. V posledních letech dochází k stále většímu nárůstu silniční dopravy, a to i v rámci cestovního ruchu. Je tedy nutné, aby došlo k jejímu snížení a byla nahrazena jinou a ekologičtější dopravou, jakou je například cyklistická doprava, u které se počítá s rozvojem cyklistických tras a stezek. Pro dopravní odlehčení města Příbram je naplánováno vytvoření jihovýchodního obchvatu města, a tak odklonit výraznou část dopravy mimo město. Ve městě

by mohly být vytvořeny chodníky pro cyklisty a pěší chodce. Vodní doprava zde má velký rozvojový potenciál, který je doposud využit jen z části. Pro posílení významu vodní dopravy a zejména vltavské vodní cesty je nutné zajistit splavnění Vltavy.

Ochrana přírody

Na území Příbramska není vyhlášeno příliš mnoho chráněných území (viz Obrázek 5: Rozmístění chráněných území na Příbramsku), přestože se zde nachází řada cenných lokalit se zachovalou přírodou. Proto je žádoucí další rozšíření zvláště chráněných území. Na území okresu Příbram je navrženo vytvoření dvou přírodních parků – Přírodní park Petrovicko a Přírodní park Střední Povltaví.

Venkovský cestovní ruch

S problémy se potýkají i venkovské části okresu Příbram. Vyšší nezaměstnanost a odchody mladých lidí do měst pomalu způsobuje upadání venkova. Proto je důležité zaměřit se na podporu venkova. Cestovní ruch by se zde uskutečňoval v rámci ekoturistiky a ekoagrotistiky. Mohlo by tak dojít k vytvoření nových pracovních míst na venkově a vzrostla by tak i atraktivita venkova. Přes rozsah a skladbu zařízení cestovního ruchu má Příbramsko řadu rezerv pro další rozvoj cestovního ruchu, především v centrální a jihovýchodní části okresu. Další rezervy jsou v rozvoji netradičních forem cestovního ruchu, které v daném území dosud neexistují.

Zastupitelstvo města Příbram schválilo v roce 1997 Strategický plán, který se stal jedním ze základních dokumentů pro uskutečňování komunální politiky a jedním z hlavních nástrojů pro řízení udržitelného rozvoje města Příbram a celého území Příbramska. Tento dokument se skládá z patnácti strategických cílů, kde se problematice cestovního ruchu věnuje cíl č. 8 – „Rekreace a volný čas, turistické centrum Příbram“ a cíl č. 11 – „Příměstská krajina“. Tento dokument bude však v nejbližší době nahrazen Programem územního rozvoje města Příbram, který je v současné době zpracováván.

8.13 Návrhy a opatření

Tyto návrhy a opatření byly vypracovány na základě vlastního šetření. Vlastní průzkum jsem provedla metodou řízených rozhovorů s pracovníky Městského úřadu Příbram a také dotazováním v informačních střediscích v Příbrami a Sedlčanech. Pro lepší orientaci v problematice jsem využila řadu koncepčních materiálů jak na národní úrovni, tak na úrovni kraje.

Ubytování

Z hlediska ubytovacích kapacit cestovního ruchu je nezbytné podporovat realizaci všech forem ubytování od hotelů středních standardů po penziony, turistické ubytovny a ubytování v soukromí. Hotel středního standardu se doporučuje realizovat v Dobříši, Sedlčanech a Březnici. Penziony je možno rozmístit po celém území okresu (v menších sídlech) a záleží zde především na jednotlivých podnikatelských subjektech. Z hlediska potřeb a charakteru území okresu se jeví jako nejvhodnější penziony o kapacitě do 40 lůžek (jeden zájezdový autobus). Turistické ubytovny by měly být vázány především na pěší turistické trasy a na cyklotrasy. Jedná se o nejnižší standard ubytování, převážně na jednu noc. Rozvoj ubytování v soukromí je nutno podporovat pouze za předpokladu, že by majitel byl napojen na informační síť v cestovním ruchu a byla by zaručena kvalita poskytovaných služeb.

Ochrana přírody

Z hlediska ochrany přírody a krajiny by měly být uplatněny určité zásady. Při územním rozvoji respektovat existenci stávajících a navrhovaných maloplošných zvláště chráněných území a přírodních parků. V celém území doplnit návrhy cenných lokalit a co nejdříve je vyhlásit jako maloplošná zvláště chráněná území nebo zabezpečit jejich ochranu v rámci dalších kategorií. Dále by se měla realizovat ochrana krajiny vyhlášením přírodních parků Petrovicko a Střední Povoltaví. Otevřenou otázkou je velkoplošná územní ochrana. Brdy byly oficiálně navrženy na chráněnou krajinnou oblast. Tomu však brání především skutečnost, že podstatná část Brd se nachází ve vojenském prostoru. Pro rozvoj cestovního ruchu jsou již v současné době tato chráněná území neodmyslitelná.

Informační síť

Do budoucna by měla být vytvořena informační centra a střediska cestovního ruchu. Určité náznaky organizace cestovního ruchu je možno sledovat v Příbrami. Zařízení cestovního ruchu, jako cestovní kanceláře, plní jiné funkce, než aby informovala o zařízeních cestovního ruchu, usměrňovala návštěvnost a propagovala region. Účastník cestovního ruchu musí spíše sám hledat, než aby dostal přímou informaci o ubytování a jeho standardech, na úroveň a speciality ve stravování, na doporučované aktivity v území a na sportovní možnosti. Informační centra cestovního ruchu jsou navržena v Příbrami, Dobříši a Sedlčanech. Síť informačních středisek je doporučena vybudovat v Jincích, Rožmitále pod Třemšínem, Březnici, Novém Kníně, Kamýku nad Vltavou, Vysokém Chlumci, Petrovicích a dalších. [6] Informační centra, informační střediska a všechna zařízení

cestovního ruchu musí být postupně propojena počítačovou sítí, aby informace byly co nejaktuálnější a aby bylo umožněno rovnoměrnější rozložení návštěvnosti okresu Příbram.

Mototuristika

Součástí hlavní, případně vedlejších spojovacích rekreačních tras pro mototuristiku je navrhovaná vybavenost pro rekreační dopravu jako například vyhlídkové a piknikové odpočinky pro motorizované návštěvníky, drobná parkoviště a odstavná stání pro osobní automobily v místech nástupu na turistické značené trasy a okruhy, komplexní informační servis pro mototuristy a ostatní návštěvníky, stravovací a ubytovací služby apod. Významným zařízením pro mototuristické účastníky cestovního ruchu je síť autokempingů a motorestů. Síť motorestů se postupně rozvíjí a autokempinky se zatím soustřeďují podél vodních ploch Vltavy. Pro další rozvoj mototuristiky se doporučuje realizace dalších autokempů v prostorů Dobříše, Příbrami a Rožmitálu pod Třemšínem. [6]

Turistické trasy

Pro rozvoj turistiky, rekreace a cestovního ruchu je navrhováno postupné rozšíření mikroregionálních a lokálních turistických tras a to především pro pěší, cyklisty, případně lyžaře. Pro pěší turistiku slouží síť značených pěších cest. Pro cykloturistiku je výhledově navrhována síť cyklotras, z nichž první část cyklotrasy vedená územím okresu jako součást spojení Praha – Vídeň je již realizována a provozována. Jako součást celkové revitalizace Litavky a jejího přilehlého prostoru je sledována turistická poznávací stezka vedená podél toku v úseku Láz, přehrada – Rejkovice s návrhem na doplnění vhodné vybavenosti pro pěší, cyklisty, případně lyžaře – běžkaře.

9 ZÁVĚR

Problematika trvale udržitelného rozvoje patří ke globálním problémům současného světa. **Trvale udržitelný cestovní ruch** tedy znamená cestovní ruch, který minimalizuje své dopady na životní prostředí. Kvalitní životní prostředí představuje základní podmínku pro rozvoj cestovního ruchu. Proto je nezbytně nutné rozvoj cestovního ruchu usměrňovat takovým způsobem, aby byly sníženy nepříznivé negativní dopady a zvyšovány pozitivní vlivy na životní prostředí. **Dopady cestovního ruchu** na životní prostředí mohou být negativní i pozitivní. Pozitivní stránkou cestovního ruchu je, že zachovává a chrání významné přírodní zdroje a kulturní památky. Díky cestovnímu ruchu dochází k výstavbě infrastruktury, která na mnohých místech schází nebo je nedostatečná. Nesmím také zapomenout na významné ovlivňování ekonomiky daného území. Na druhé straně však cestovní ruch způsobuje četné negativní dopady na životní prostředí a rozvoj území. V první řadě je to znečišťování všech složek životního prostředí jako je voda, ovzduší, půda atd. Narušuje také samotnou přírodu ničením ekosystémů a poškozováním flory (sešlap, plašení zvěře) a fauny. Často také znehodnocuje krajinu výstavbou lanovek, sjezdovek, ubytovacích zařízení atd. S cestovním ruchem je také spojena zvýšená kriminalita, ztráta kulturní identity a mnohé další negativní dopady.

V této práci jsem se zaměřila na **území Příbramska**. V řešeném území se nachází množství historických a kulturních památek. Existuje zde hustá a dobře značená síť vzájemně propojených turistických stezek a tras. Proto se tato oblast uplatňuje na trhu cestovního ruchu s nabídkou sportovní, kulturní a venkovské turistiky a zejména jejich subproduktů agroturistiky a ekoturistiky, pro které má podle mého názoru dobré podmínky. Součástí práce bylo vypracování analýzy cestovního ruchu na Příbramsku a zároveň zanalyzování takových forem cestovního ruchu, které jsou šetrné vůči životnímu prostředí. Poté byly navrženy možnosti dalšího rozvoje destinace.

V bakalářské práci jsem došla k závěru, že okres Příbram má díky své blízkosti k hlavnímu městu poměrně dobrý potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Do budoucna by však měly být provedeny určité změny v oblasti cestovního ruchu a též zavedena opatření pro další rozvoj. Je zapotřebí vybudovat či doplnit stávající infrastrukturu a to jak ubytovací, tak dopravní

a turistickou. Pro další rozvoj cestovního ruchu je důležité vytvoření regionálního turistického informačního systému. Samozřejmě by měla být snaha o další ochranu přírody, zejména vyhlášením dalších chráněných území. Všechna opatření a návrhy je potřeba realizovat s ohledem na životní prostředí a trvale udržitelný rozvoj území. Cílem příbramského okresu by mělo být urychlení a podpoření rozvoje aktivit cestovního ruchu v území, které má dobré předpoklady k dalšímu rozvoji.

Bakalářská práce splnila cíle, které si kladla na počátku. Byla potvrzena hypotéza, že cestovní ruch je subsystémem trvale udržitelného rozvoje. Neboť cestovní ruch se musí rozvíjet tak, aby nedocházelo k poškození životního prostředí a zdrojů pro rozvoj cestovního ruchu. Musí se tedy rozvíjet v souladu s trvale udržitelným rozvojem. Částečně byla potvrzena i druhá hypotéza, že cestovní ruch je úzce spjatý s ekologickou zátěží a zásahy do životního prostředí. Tato zátěž však může být snižována zvýšením podílu šetrných forem cestovního ruchu, jakými jsou cykloturistika, pěší turistika či venkovský cestovní ruch. Pokud bude této problematice věnována dostatečná pozornost jak na úrovni státní správy, tak samotných turistů, mohlo by do určité míry dojít ke zmírnění zátěže a dopadů na životní prostředí.

10 RESUMÉ

Tourism is very dynamic industry. That's why it is necessary to control and limitate tourism with the help of various precautions. It is important to minimize **the impacts of tourism**, because tourism is dependent on clean milieu and landscape. The impacts of tourism can be both positive and negative. It is essential to secure so called **sustainable tourism**. And it is a long-time goal.

The work realized goals and hypothesis, which were set at the beginning. There were performed research, the analysis of district Příbramsko and suggested proposals of possibilities for the next destinations development and problems solving. It's successfully determined the present condition of tourism in this destination and made relevant conclusions of it.

Thanks to position, nature and cultural attractions this area has high potential for tourism development. I think that there are ideal preconditions for sustainable forms of tourism in destination as biking, hiking and rural tourism. **The important aims of Příbram district** are to support development of tourism activities, construction and improve tourism infrastructure, the effective cooperation of all subjects operating in tourism, building information system, the creation of products of tourism, co-operation with nearby tourism regions, making standarts of accommodation and catering, established through certificates.

Development of tourism has to be realized with respect to milieu and sustainable development of destination. However protection of nature, landscape, buildings and relics does not defend sensitive tourism utilising.

SEZNAM LITERATURY

Monografické publikace

- [1] KUČEROVÁ, Jana. Trvalo udržitelný rozvoj cestovního ruchu. 1. vydání. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela, 1999. ISBN 80-8055-307-6
- [2] MOUREK, Daniel. Cestovní ruch a životní prostředí. Sborník. Praha: Univerzita Karlova - Centrum pro otázky životního prostředí, 2002.
- [3] DOLEŽAL, D. Příbram a okolí. 1. vydání. Příbram: Knihkupectví Olšanská a Hyšpler, 1997. 96 stran.
- [4] PÁSKOVÁ, M. – ZELENKA, J. Výkladový slovník cestovního ruchu. Česká republika: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002.
- [5] Nová regionální politika. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Praha: MMR ČR a DaDa a.s., 2002. (ISBN 80-903064-1-1). Strana 76-78
- [6] ÚZEMNÍ PLÁN VÚC OKRESU PŘÍBRAM. Příbram: Městský úřad, 2002.
- [7] PODHORSKÝ, Marek. Středočeský kraj a Praha. Praha: Freytag&berndt. 2002. ISBN 80-7316-031-5. Str. 8-12
- [8] TRNKOVÁ, Olga. Území a cestovní ruch. Praha: VŠE, 1993.
- [9] VAŠKO, Martin. Cestovní ruch a regionální rozvoj. VŠE Praha: Oeconomica, 2002. 96 stran, ISBN 80-245-04456
- [10] FORET, M., FORETOVÁ, V. Jak rozvíjet místní cestovní ruch. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001. Str. 16.
- [11] RNDr. NOVÁKOVÁ, Eliška DrCs. Ochrana přírody a přírodních zdrojů při turistice cestovním ruchem. Kostelec nad Černými lesy: Ústav aplikované ekologie ČZU. 2000.
- [12] ING. HOŠEK, Rostislav. Metodika tvorby rozvojových produktů v oblasti šetrné turistiky. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Praha, 2000.
- [13] KVASNIČKOVÁ, Danuše. Životní prostředí. Doplnkový text k základům ekologie. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. ISBN 80-7200-286-4
- [14] DOC. PaedDr. DOLEŽAL, Tomáš, CSC. Zásady trvale udržitelného rozvoje v cestovním ruchu. Praha: FTVS UK Praha, 2002.
- [15] CESTOVNÍ RUCH V REGIONECH ČR. Ostrava: Czech Tourism. Enterprise plc, s.r.o., 2003.

Elektronické zdroje

- [16] Regionální rozvojová agentura střední Čechy. <http://www.rra-strednicechy.cz>
- [17] Oficiální stránky Středočeského kraje. <http://www.stredocech.cz>
- [18] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. <http://www.mmr.cz>
- [19] Ministerstvo životního prostředí ČR. <http://www.env.cz>
- [20] Nástroje politiky životního prostředí. <http://www.cenia.cz/www/webapp.nsf/startpage>
- [21] Český statistický úřad- Středočeský kraj. <http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf>
- [22] Stav životního prostředí v krajích ČR 2003. <http://www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/zp>
- [23] Ochrana přírody. <http://www.ochranaprirody.cz>
- [24] Český statistický úřad. <http://www.czso.cz>
- [25] Trvale udržitelný rozvoj- I. Rynda <http://nsmz.internet.cz/cb21/archiv/material/tur.doc>
- [26] Česká informační agentura životního prostředí. <http://www.cenia.cz>
- [27] Město Příbram. <http://pribram-city.cz>
- [28] Brdy. <http://www.brdy.info>
- [29] Příbramsko. <http://www.pribramsko.cz>
- [30] Brdy. <http://www.brdy.unas.cz>
- [31] Středočeský kraj. <http://www.kr-stredocesky.cz>
- [32] Svaz měst a obcí. <http://www.smocr.cz>
- [33] Lodní doprava Vltava. <http://www.lodnidopravaquarter.cz>.

Periodika

- [34] MagConsulting. Doprava a cestovní ruch. COT business, 2002. Citováno 3.7. 2002. Dostupné z <http://www.cot.cz>
- [35] CzechTourism. Strategie propagace České republiky 2004 – 2010. COT business, 2004. č.4. Dostupné z <http://www.cot.cz>
- [36] PÁSKOVÁ, Martina. Regulace jakožto výzva pro strategické plánování komunit [online]. COT business, Září 2002, str.14. Dostupné z <http://www.cot.cz>
- [37] TŮMOVÁ, J. Síť cyklostezek na Příbramsku se rozšíří o deset kilometrů [online]. Příbramský deník, 2004 citováno 26.7.2004. Dostupné z : <http://www.pribramsko.cz>

Programové dokumenty

- [38] Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji. Praha: Institut rozvoje podnikání s.r.o., 2003.(str.99)
- [39] Generel cyklistických tras a cyklostezek na území Středočeského kraje. Praha: Středočeský kraj, 2003.
- [40] Koncepce ochrany přírody a krajiny Středočeského kraje. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2005.
- [41] Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002.
- [42] Státní politika životního prostředí 2004-2010. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2004. ISBN 80-245-04456
- [43] G. H. BRUNDTLANDOVÁ. Naše společná budoucnost. Praha: Academia, 1991.
- [44] Strategie udržitelného rozvoje České republiky. Praha, 2004.

Zákony

- [45] Zákon č. 114/1992 Sb., ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů
- [46] Zákon č. 17/ 1992 Sb., ze dne 5. prosince 1991 o životním prostředí ve znění dle zákona č. 123/ 1998 Sb.
- [47] Zákon č. 20/1987 Sb., ze dne 30. března 1987 o státní památkové péči ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.

Mapy

- Cykloturistická mapa – Střední Povltaví a Jižní Brdy (1 : 100 000). 1.vyd. Praha: KČT, 2003.
- Turistická mapa – Okolí Prahy, Brdy, Křivoklátsko (1 : 100 000). Praha: SHOCART, 2001.
- Velká cykloturistická mapa Brdy- Příbramsko (1 : 75 000). Vizovice: SHOCARTactive, 2002.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Živá příroda na území Středočeského kraje	11
Obrázek 2: Správní rozdělení Středočeského kraje	22
Obrázek 3: Okres Příbram	26
Obrázek 4: Rozmístění chráněných území na Příbramsku	33
Tabulka 1: Maloplošná chráněná území k 31.12. 2004	33

PŘÍLOHA

Seznam:

Příloha č. 1: Přehled definic pojmu trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu.....	54
Příloha č. 2: Historický vývoj strategie trvale udržitelného rozvoje	55
Příloha č. 3: Kategorie využití území	56
Příloha č. 4: Návštěvnost naučné stezky Drbákov – Albertovy skály z r. 1992.....	57
Příloha č. 5: Schéma propojenosti životního prostředí, cestovního ruchu a společnosti.....	58
Příloha č. 6: Schéma vztahu cestovního ruchu a životního prostředí	59
Příloha č. 7: Chráněná území České republiky.....	60
Příloha č. 8 : Trasa cyklobusu.....	61
Příloha č. 9: Trasa cyklobusu.....	62
Příloha č. 10: Vodstvo na území Příbramska.....	63
Příloha č. 11: Mapa Příbrami.....	64
Příloha č. 12: Příbramsko	65

Příloha č. 1: Přehled definic pojmu trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu

Anglický úřad pro cestovní ruch uvádí: „Trvale udržitelný cestovní ruch je hledání produktivnějšího a harmoničtějšího vztahu mezi návštěvníkem, hostitelskou krajinou a způsobem na dosažení situace, která může být zachovaná bez poškozování zdrojů, podvádění návštěvníka nebo zneužívání místního obyvatelstva.“ (English Tourist Board/ Employment... 1991, s. 15)

Podle Inskeepa je „trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu uspokojování potřeb současných turistů a hostitelských regionů a současně ochrana a podpora příležitostí pro budoucnost ...vedoucí k takovému managementu všech zdrojů, který zabezpečí uspokojování ekonomických, sociálních a estetických potřeb a současně zachová kulturní identitu, podstatné ekologické procesy, biologickou diverzitu a systémy podporující život.“(1991)

Podle Catera a kol. „trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu závisí od:

- a) uspokojování potřeb hostitelské populace v oblasti zkvalitňování životní úrovně z krátkodobého a dlouhodobého hlediska, b) uspokojování poptávky zvyšujícího se počtu turistů a neustálého získávání turistů, c) zachování životního prostředí, aby bylo možné dosáhnout dva předchozí cíle.“ (Cater, 1992, s. 318)

Podle Archera a kol. je „středovým bodem koncepce trvalé udržitelnosti posilování úlohy cestovního ruchu ve společnosti. Vyžaduje si dlouhodobý pohled na ekonomické aktivity, řešení otázek ekonomického růstu a zabezpečuje takové spotřeby v cestovním ruchu, která nepřesáhne schopnost cílového místa přijmout turisty i v budoucnosti.“ (Archer, 1994, s. 87)

KUČEROVÁ, Jana. Trvalo udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela, 1999. (str. 67 – 68)

Příloha č. 2: Historický vývoj strategie trvale udržitelného rozvoje

V roce 1972 se konala Stockholmská konference, která se zabývala hlavními problémy životního prostředí. Téhož roku byla vydána publikace "Meze růstu" (The Limits to Growth, 1972), která analyzovala hospodářský vývoj ve vztahu k životnímu prostředí. Závěrem autorů bylo, že je třeba hospodářský růst zastavit, jinak neodvratně hrozí katastrofa způsobená jak vyčerpáním zdrojů, tak zničením prostředí. Nebezpečí zhoršování prostředí pak zdůraznila Stockholmská konference.

Roku 1983 Organizace spojených národů ustavila komisi vedenou norskou političkou Gro Harlem Brundtlandovou, jež se měla pokusit nalézt cestu k dalšímu, trvale udržitelnému vývoji lidstva. V zakladatelském díle trvalé udržitelnosti „*Naše společná budoucnost*“ pak nacházíme koncept i první definiční pokusy trvale udržitelného rozvoje. [1] Dalším krokem k TUR byla konference Spojených národů o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiro v roce 1992. Konference v Riu schválila důležitý dokument - Agendu 21, který důkladně rozebírá principy trvale udržitelného rozvoje ve všech oblastech lidské činnosti.

V roce 1997 v New Yorku bylo na zvláštním Valném shromáždění zhodnocena dosavadní realizace přijaté strategie (tzv. konference Rio+5). Bylo zde konstatováno, že i přes určité úspěchy, nebyl negativní vývoj zastaven. V roce 2002 proběhl Světový summit o udržitelném rozvoji v jihoafrickém Johannesburgu. Hlavním výstupem pro Českou republiku bylo ustavení Rady vlády pro udržitelný rozvoj, která zpracovala Národní strategii udržitelného rozvoje. [18]

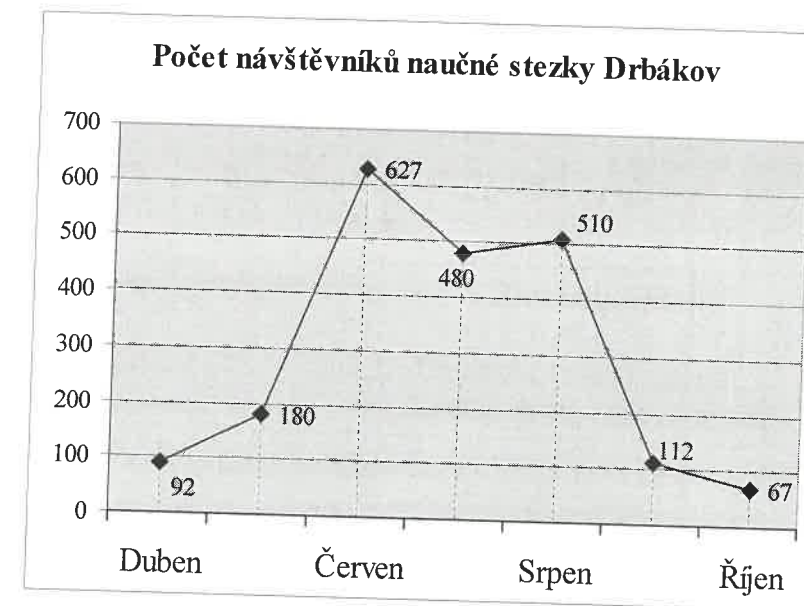
Příloha č. 3: Kategorie využití území

Druh využití	Plocha ha	% z celkové výměry okresu
Orná půda	50 571,1	31,1
Zahrady	2 476,4	1,5
Ovocné sady	290,0	0,2
Louky	13 014,9	8,0
Pastviny	4 426,1	2,7
Lesní půda	72 158,6	44,3
Vodní plochy	4 322,1	2,6
Zastavěné plochy	1 717,4	1,1
Ostatní plochy	3 828,9	8,5
Okres celkem	162 805,8	100

Největší rozlohu zaujímají v okrese lesní porosty (45 %). Necelou třetinu území zabírá orná půda. Poměrně příznivé je v okrese zastoupení trvalých travních porostů.

Zdroj: Územní plán VÚC okresu Příbram. MěÚ Příbram, 2002.

Příloha č. 4: Návštěvnost naučné stezky Drbákov – Albertovy skály z r. 1992

Z uvedeného grafu je možné sledovat, jak výrazně se v dané oblasti projevuje sezónnost. V letních měsících tráví v okolí dovolenou nejvíce turistů. Hlavní sezónu představuje červen, červenec, srpen.

Zdroj: POSKOČILOVÁ, R. Možnosti aktivní pohybové rekreace se zaměřením na moderní formy turistiky v okrese Příbram, 1998. 62 str. Bakalářská práce na Fakultě ekonomiky a managementu. JČU v Českých Budějovicích na katedře ekonomiky a techniky cestovního ruchu. Vedoucí práce Mgr. Petr Havel.

Příloha č. 5: Schéma propojenosti životního prostředí, cestovního ruchu a společnosti

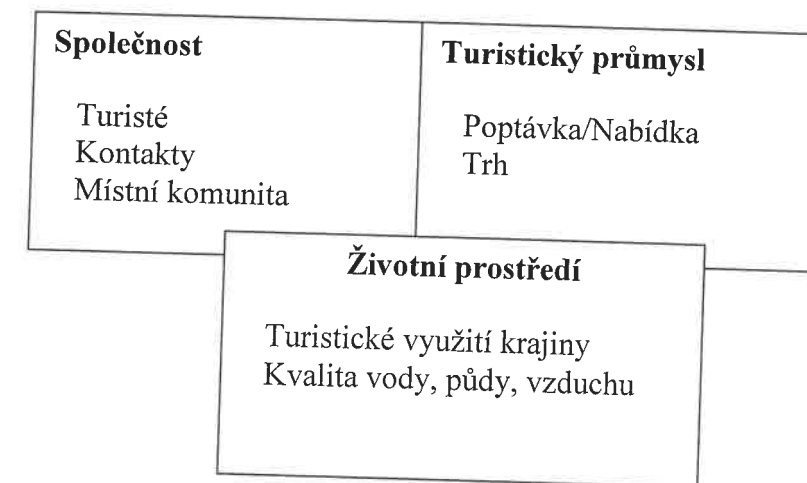
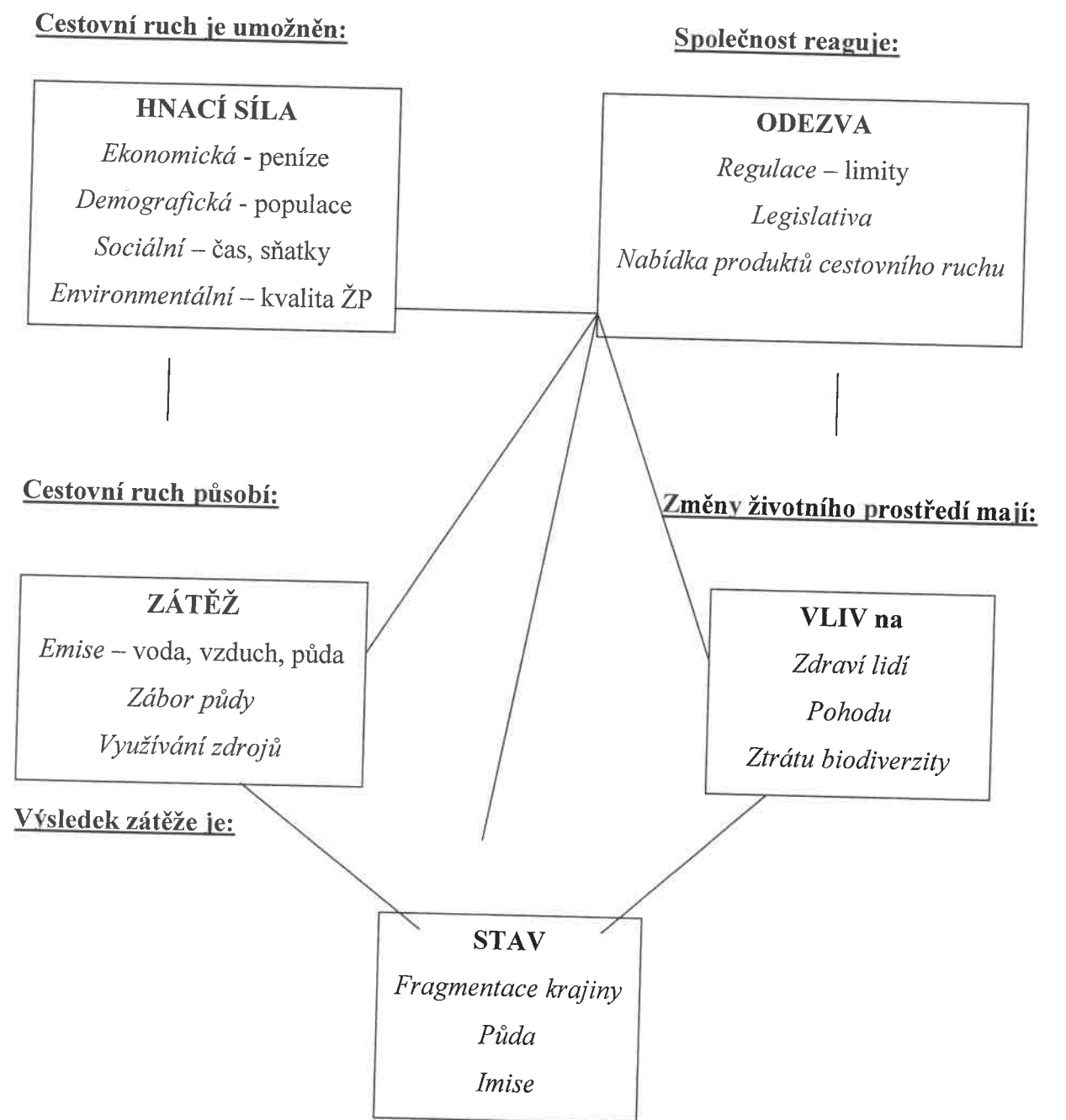

Schéma znázorňuje vzájemné vazby mezi cestovním ruchem, životním prostředím a společností. Všechny tři prvky se navzájem ovlivňují a působí na sebe pozitivně i negativně.

Zdroj: MOUREK, Daniel. Cestovní ruch a životní prostředí. Sborník. Praha: UK, 2002.

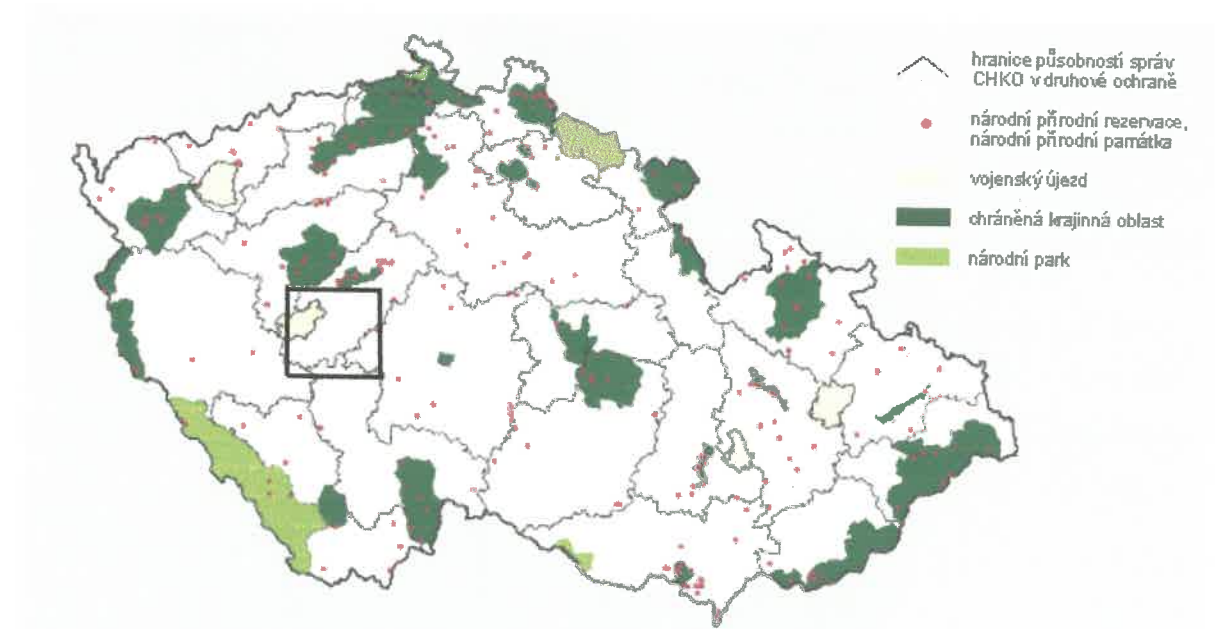
Příloha č. 6: Schéma vztahu cestovního ruchu a životního prostředí

Mezi cestovním ruchem a životním prostředím je silná vazba. Cestovní ruch se uskutečňuje za určitých podmínek a předpokladů. Jeho vliv na okolní prostředí a životní prostředí může mít jak pozitivní, tak negativní dopady. Společnost se snaží omezovat tyto dopady pomocí různých limitů a nařízení.

Zdroj: MOUREK, Daniel. *Cestovní ruch a životní prostředí. Sborník. Praha: UK, 2002.*

Příloha č. 7: Chráněná území České republiky

Na území Příbramska se nenachází, ani do něj nezasahuje žádné velkoplošné chráněné území. Leží zde však několik přírodních rezervací, přírodních parků a přírodních památek. Oblast Příbramska je vyznačena čtvercem.

Zdroj: <http://www.trasovnik.cz>

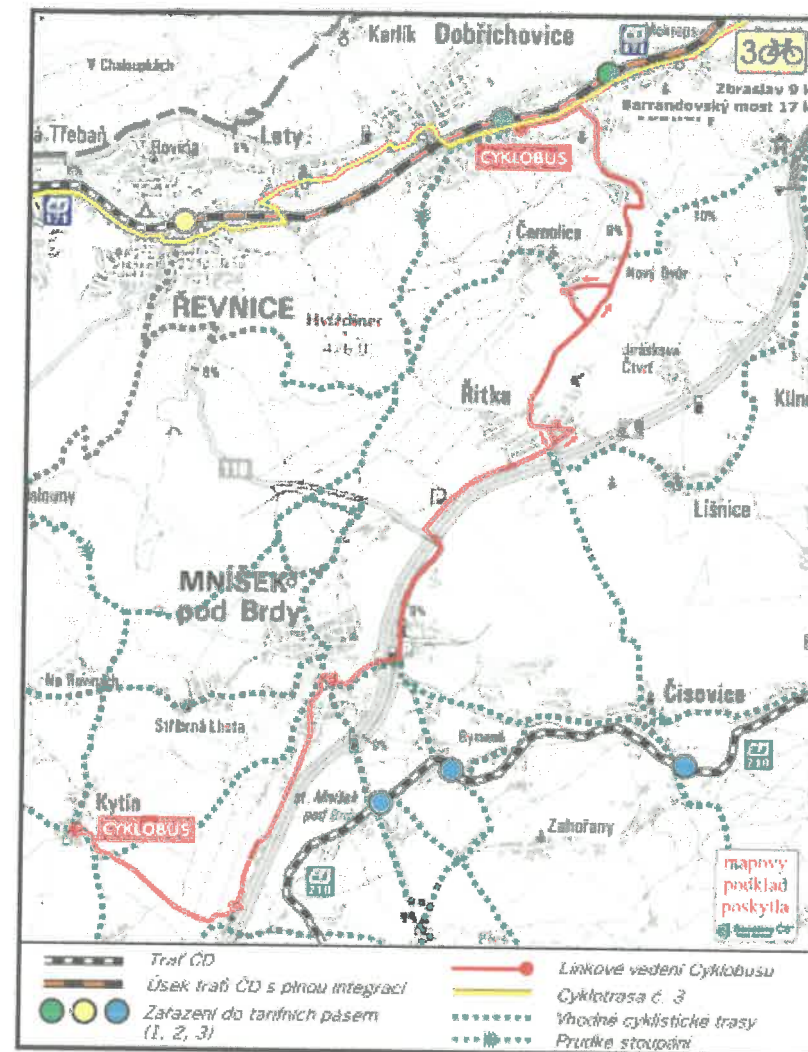
Příloha č. 8 : Trasa cyklobusu

Trasa autobusu byla sestavena tak, aby pokryla všechna turisticky zajímavá místa v regionu, navazovala na již vytyčené cyklotrasy a zároveň umožňovala i cestování s dětmi.

Zdroj: Časopis Kahan. In www.pribram-city.cz

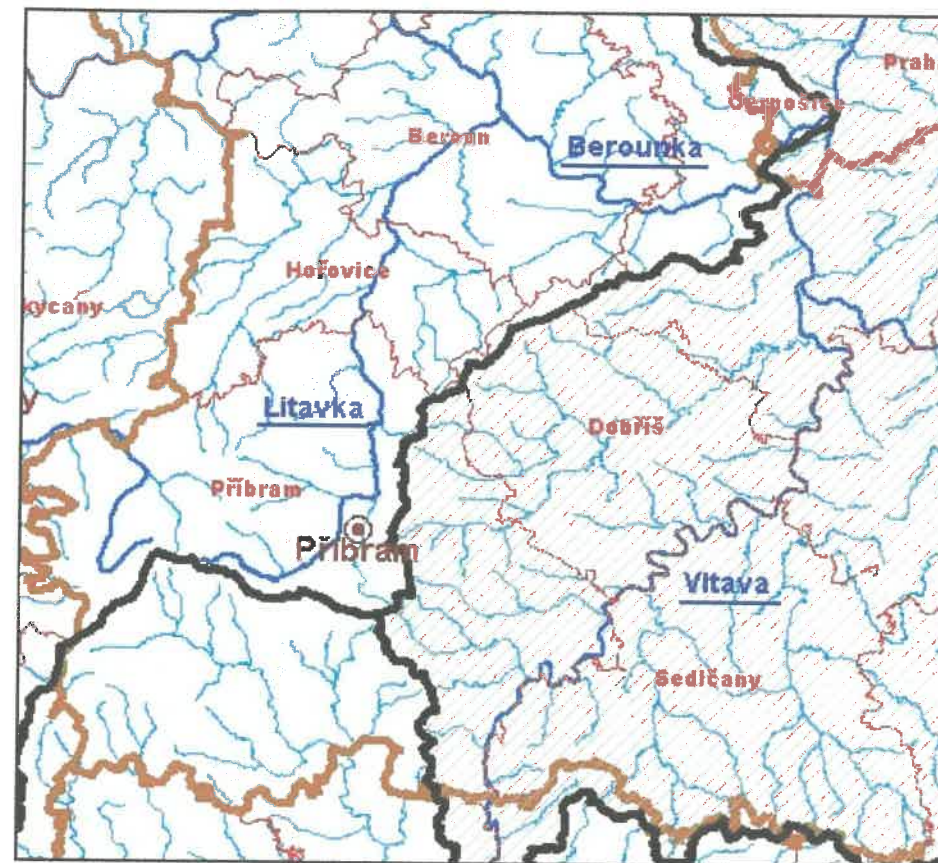
Příloha č. 9: Trasa cyklobusu

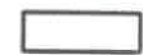

Další cyklobus jezdí na trase Dobřichovice, nádraží - Černolice - Řitka - Mníšek pod Brdy, náměstí - Mníšek pod Brdy, Kaple - Kytín. Spoje cyklobusu navazují v Dobřichovicích na vlaky trasy Praha – Beroun. Cyklobus navazuje na cyklotrasu č. 3 (vyznačena žlutě).

Zdroj: <http://www.cykloserver.cz>

Příloha č. 10: Vodstvo na území Příbramska

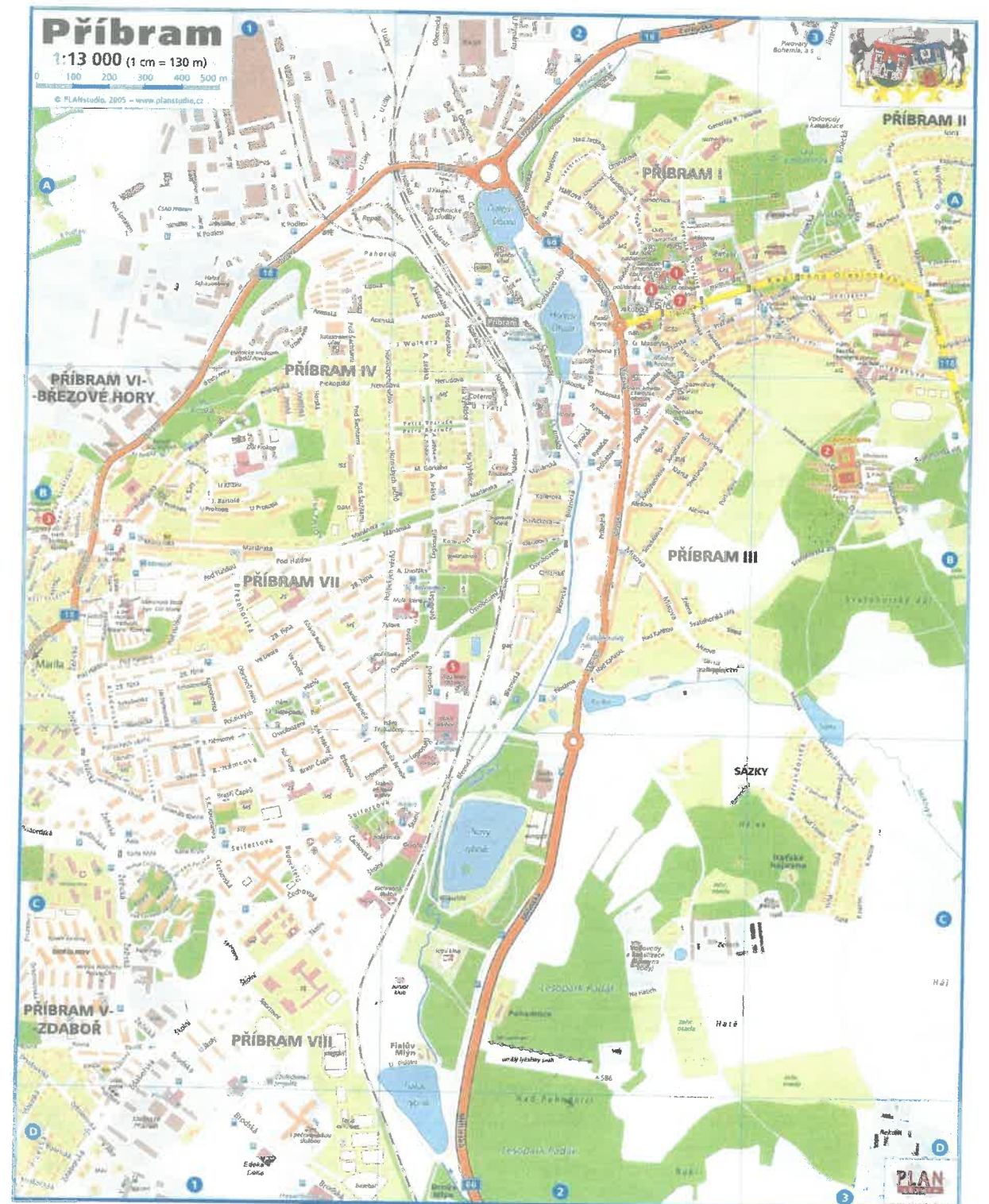

- Hlavní vodní toky
- Obce s rozšířenou působností
- Kraje
- Města
- Oblast povodí
- Oblast povodí Dolní Vltavy

Územím protéká řeka Vltava s přítoky Masník, Brzina a Kocába. Druhou významnou řekou je Berounka s přítokem Litavka. V oblasti jsou četné menší a střední vodní plochy.

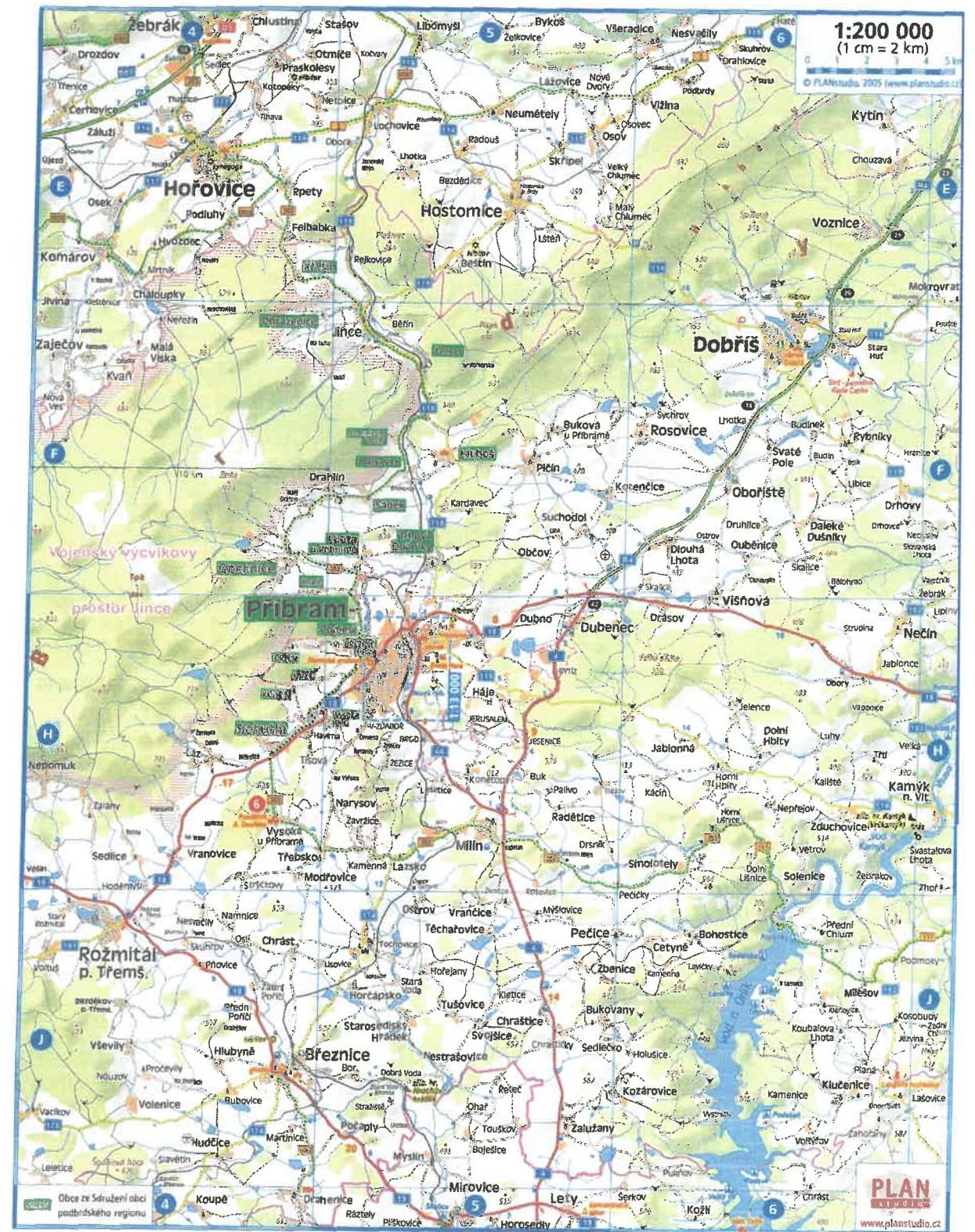
Zdroj: <http://www.pvl.cz>

Příloha č. 11: Mapa Příbrami

Zdroj: Mapa Příbrami. (1 : 13 000). Příbram: Městský úřad Příbram, 2005.

Příloha č. 12: Příbramsko

Zdroj: Mapa Příbrami a okolí. (1 : 200 000). Příbram: Městský úřad Příbram, 2005.

D476